

Kadernota Omgevingsvisie Dalfsen

2020

Datum: ~~2-4-2020~~ 2-3-

Kadernota   Omgevingsvisie   Dalfsen

Opgesteld in samenwerking met BügelHajema

Datum: 2-4-202012-3-2020

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	3
SAMENVATTING	6
HOOFDSTUK 1 INLEIDING	9

1.1	INLEIDING	9
1.2	WAT IS EEN OMGEVINGSVISIE?	9
1.3	DOELSTELLING VAN DE OMGEVINGSVISIE VAN DALFSEN.....	11
1.4	VORM VAN DE OMGEVINGSVISIE	11
1.5	PROCES OM TE KOMEN TOT EEN OMGEVINGSVISIE.....	12
1.6	VASTSTELLEN VAN DE OMGEVINGSVISIE	13

HOOFDSTUK 2 INSTRUMENTEN ONDER DE OMGEVINGSWET .....

14

2.1	INLEIDING	14
2.2	KADER VOOR BEHOEFTE VANUIT EEN VERANDERDE SAMENLEVING.....	14
2.3	SAMENHANGEND INSTRUMENTARIUM	15
2.4	KEUZES T.A.V. STURINGSFILOSOFIE EN PROCES	16

2.4.1	<i>Inleiding</i>	16
2.4.2	<i>De mate van sturing door de gemeente</i>	17
2.4.3	<i>Noodzakelijke in- en externe processen</i>	17

HOOFDSTUK 3 BESTAANDE KADERS .....

18

3.1	INLEIDING	18
3.2	RELEVANTE BESLUITVORMING.....	18
3.3	KERNWAARDEN EN AMBITIES UIT TOEKOMSTVISIE DALFSEN 2030	18
3.4	FLANKERENDE SPOREN.....	19

3.4.1	<i>Inleiding</i>	19
3.4.2	<i>Toekomstvisie Dalfsen 2030</i>	19
3.4.3	<i>Transformatie Sociaal Domein</i>	19
3.4.4	<i>Bestuurlijke vernieuwing</i>	~~20~~ ¹⁹
3.4.5	<i>Regelgeving op orde</i>	20

3.4.6 *Energietransitie20*

3.5 WAT BETEKENT DE OMGEVINGSVISIE VOOR DE GEMEENTERAAD? 2120

3.5.1 *Rollen onder huidige en nieuwe wet* **2120**

3.5.2 *Veranderingen per 1 januari 2021* **2221**

3.5.3 *Omgevingsvisie* **2322**

3.5.4 *In gesprek met de gemeenteraad* **2423**

HOOFDSTUK 4 AMBITIES EN OPGAVEN VOOR DALFSEN 2524

4.1 **INLEIDING 2524**

4.2 **NATIONALE ONTWIKKELINGEN 2524**

4.3 **DOORWERKING NAAR DALFSEN 2625**

4.4 **AMBITIES EN OPGAVEN VOOR DALFSEN 2726**

4.4.1 *Inleiding* **2726**

4.4.2 *Gebiedsambitie 1: Een aantrekkelijke woongemeente met vitale kernen* **2726**

4.4.3 *Gebiedsambitie 2: Kansrijk buitengebied* **2827**

4.5 STRATEGISCHE INTEGRALE BELEIDSTHEMA'S 3029

4.5.1 *Inleiding* **3029**

4.5.2 *Thema 1: Veerkrachtige (circulaire) lokale economie* **3029**

4.5.3 *Thema 2: Energie* **3129**

4.5.4 *Thema 3: Groen en water* **3230**

4.5.5 *Thema 4: Ontmoeten, gezondheid en bewegen* **3331**

4.6 BELEIDSDOORWERKING EN NADER ONDERZOEK 3433

HOOFDSTUK 5 VERVOLG PROCES OMGEVINGSVISIE 3534

5.1 **INLEIDING 3534**

5.2 **RELATIE MET TOEKOMSTVISIE DALFSEN 2030 ..... 3534**

5.3 **VERDIEPING VAN OPGAVEN EN VORMEN OMGEVINGSVISIE 3534**

5.4 **DOELGROEPEN PARTICIPATIE 3635**

5.4.1 *Inwoners* **3635**

5.4.2	<i>Stakeholders</i>	<u>3635</u>
5.4.3	<i>Jeugd</i>	<u>3635</u>
5.4.4	<i>Ouderen</i>	<u>3736</u>
5.4.5	<i>Agrariërs</i>	<u>3736</u>
5.4.6	<i>Ondernemers</i>	<u>3736</u>
5.4.7	<i>Buurgemeenten</i>	<u>3736</u>

5.5	TERUGKOPPELING PARTICIPATIE AAN DEELNEMERS	<u>3736</u>
5.6	UITGANGSPUNTEN	<u>3836</u>
5.7	ROL VAN DE RAAD	<u>3837</u>
5.8	PLANNING	<u>3837</u>

Samenvatting

In deze samenvatting beschrijven we kort het doel en de belangrijkste kaders en uitgangspunten voor de Omgevingsvisie. Inhoudelijk wordt dit in de volgende hoofdstukken verder uitgewerkt.

De Omgevingswet treedt naar verwachting op 1 januari 2021 in werking. De Omgevingsvisie is één van de instrumenten van de Omgevingswet en het is een integrale langetermijnvisie die betrekking heeft op het gehele grondgebied van de gemeente. In de visie zijn de noodzakelijke en de gewenste ontwikkelingen te vinden op alle terreinen van de fysieke leefomgeving. Met de Omgevingsvisie wordt nadrukkelijk geprobeerd om de samenhang tussen het sociale en het fysieke domein vorm te geven, door integrale afwegingen te maken voor de fysieke leefomgeving waarin beide domeinen samenkomen. De Omgevingsvisie is de basis voor o.a. het Omgevingsplan. De gemeenteraad stelt de Omgevingsvisie vast.

De doelstelling van de Omgevingsvisie voor de gemeente Dalfsen is:

In januari 2021 heeft de gemeente Dalfsen een vastgestelde Omgevingsvisie die:

- de integrale visie en koers voor de fysieke leefomgeving van de gemeente Dalfsen weergeeft;
- voor de samenleving een inspiratiebron is;
- inwoners en andere partijen uitnodigt om met goede plannen te komen;
- richting geeft aan opgaven en initiatieven in de fysieke leefomgeving;
- past binnen de meegegeven wettelijke en bestuurlijke kaders (zie bijlagen);
- aansluit bij de Toekomstvisie Dalfsen 2030.

In deze kadernota Omgevingsvisie staan de kaders voor de Omgevingsvisie en het proces om te komen tot deze visie voor Dalfsen. De kaders zijn gebaseerd op bestaande beleidsambities en doelen, trends en ontwikkelingen, participatie met ketenpartners, regio en de Toekomstvisie Dalfsen 2030.

De Omgevingsvisie bevat:

- de waarden van Dalfsen, (gebiedsgericht) vastgelegd in een waardenkaart;
- trends, ontwikkelingen en uitdagingen van de gemeente;
- de ambities en visie van de gemeente (vastgelegd op een kernvisiekaart);
- een afwegingskader voor initiatieven en een proceswijzer waarin wordt uitgelegd hoe de gemeente om wil gaan met nieuwe initiatieven;
- procesafspraken over hoe de Omgevingsvisie actueel wordt gehouden.

Kaders en uitgangspunten

De gemeenteraad geeft in voorliggend document de volgende kaders en uitgangspunten mee voor totstandkoming en de inhoud van de Omgevingsvisie voor Dalfsen (in bijlage 1 verwijzen we voor hieronder genoemde punten naar eerdere besluitvorming voor zover relevant):

B-A. De Omgevingsvisie is een visie op hoofdlijnen voor de fysieke leefomgeving en de opgaven worden op gebiedsniveau integraal benaderd.

We nemen ook de wisselwerking tussen het sociale en fysieke domein mee en kijken over de gemeentegrenzen heen.

We gaan daarbij uit van de volgende ambities en opgaven:

- 1) Een aantrekkelijke woongemeente met vitale kernen;
- 2) Kansrijk buitengebied;

Op gebiedsniveau worden de opgaven die spelen integraal benaderd en afgezet tegen (gewenste) kwaliteiten van de gebieden. Wanneer we aan de slag gaan met opgaven in gebieden zoomen we niet alleen in op de delen binnen de grenzen van gemeente Dalfsen. We zoomen ook uit en kijken over de gemeentegrenzen heen. Er zullen naar verwachting ook grensgebieden met andere gemeenten gedefinieerd worden, zoals:

- Zwolle – Dalfsen/Nieuwleusen;
- Staphorst – Nieuwleusen;
- het Vechtdal;
- Lemelerveld – Ommen/Raalte.

In de Omgevingsvisie gaan we nader in op:

- Wat zijn opgaven en gebieden waar gemeenten en ketenpartners door gezamenlijk op te trekken kansen en meerwaarde kunnen creëren?
- Waar en met welke initiatieven en ontwikkelingen op bovenlokaal en regionaal niveau (zoals regio Zwolle) dient rekening gehouden te worden?

Naast ambities onderscheiden we vier integrale strategische beleidsthema's:

- a) Veerkrachtige economie;
- b) Energie;
- c) Groen en water;
- d) Ontmoeten, gezondheid en bewegen.

Deze vier beleidsthema's kunnen in zowel de kernen als in het buitengebied spelen.

C-B. De Omgevingsvisie is bedoeld voor initiatiefnemers en de eigen organisatie.

De visie is inspirerend en uitnodigend voor partijen om met initiatieven te komen en geeft richting aan opgaven en initiatieven in de (fysieke) leefomgeving.

D-C. De Omgevingsvisie is (zelf)bindend voor de gemeente.

Wat we beloven moeten we ook waar kunnen maken. Hier houden we rekening mee.

E-D. Vorm

Als eindvorm kiezen we voor een uitnodigende website waar de Omgevingsvisie te raadplegen is. De visie wordt beeldend en beschrijvend.

F.E. Participatie

Tijdens een open proces verifiëren en verdiepen we vooraf de aangegeven ambities en opgaven. De participatie steken we gebiedsgericht in en enkele opgaven thematisch. Dit brengen we samen voor de gewenste integraliteit. We sluiten aan op het participatietraject van de nieuwe Toekomstvisie Dalfsen 2030. De raad wordt nauw betrokken in het participatieproces en ook tijdens aparte sessies.

G.F. Voor alle inwoners

De Omgevingsvisie en de werkwijze geven de ruimte aan alle inwoners om mee te kunnen doen in de samenleving, ook aan mensen die minder goed voor zichzelf op kunnen komen.

H.G. Ruimte voor initiatieven

We faciliteren in principe initiatieven die een bijdrage leveren aan de gewenste omgevingskwaliteiten, opgaven en ambities die in de Omgevingsvisie worden vastgelegd en leveren waar mogelijk en wenselijk maatwerk. We beschermen wat moet maar bieden ook kansen, waar mogelijk.

I.H. Sturing

Het werken met een Omgevingsvisie vraagt keuzes van de raad over de mate van sturing. De invloed van de raad op de fysieke leefomgeving wordt kaderstellend via de vaststelling van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. De raad legt daar vast welke ruimte inwoners en ondernemers krijgen. De Omgevingsvisie is een belangrijk instrument van de raad om (op hoofdlijnen) invloed te houden op de fysieke leefomgeving en dat kan een herschikking in de verantwoordelijkheden tussen raad en college vragen. Zo zal de raad in het traject dat voor ons ligt bijvoorbeeld moeten gaan bepalen voor welke initiatieven die niet passen in een Omgevingsplan ze gebruik willen maken van het adviesrecht aan het college. De raad wordt nauw betrokken bij het proces om te komen tot de Omgevingsvisie. Gedurende dat proces zal duidelijker worden welke rol de raad in het werken met de Omgevingsvisie heeft en in zal gaan nemen. Het gesprek hierover wordt gevoerd in het kader van deze Kadernota en wordt voortgezet in het vervolgtraject voor de Omgevingsvisie en -wet. Er zal dan met de raad gesproken worden over de verhouding tussen Omgevingsvisie en Omgevingsplan en vooral over de rol en verantwoordelijkheden van college en raad en de keuzemogelijkheden hierin.

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Inleiding

Deze Kadernota is een vervolg op de startnotitie Omgevingsvisie die in februari 2019 opiniërend in de raadscommissie is besproken. De Kadernota geeft kaders en uitgangspunten voor de inhoud van de Omgevingsvisie en het te doorlopen participatietraject.

In hoofdstuk 1 en 2 lichten we de Omgevingswet en het doel van de Omgevingsvisie toe. Ook gaan we nader in op het werken met de Omgevingsvisie. Vervolgens werken we toe naar inhoudelijke en procesmatige kaders voor de Omgevingsvisie. Dit doen we door in hoofdstuk 3 aan te geven welke basis er al is vanuit bestaande documenten en besluiten zoals de Streefbeelden 2017 en de Toekomstvisie Dalfsen 2030. Op basis van het traject Toekomstvisie Dalfsen 2030 zijn de Dalfser waarden geformuleerd en bouwstenen opgehaald voor een integrale visie. Deze bouwstenen raken veel beleidsvelden. In hoofdstuk 4 gaan we ze meer door een fysieke bril bekijken en noemen hierbij belangrijke trends en ontwikkelingen. Vervolgens brengen we ze met elkaar en met de sociale aspecten in verband. Dit mondt uit in twee (hoofd-)ambities op gebiedsniveau en vier hoofdthema's waar diverse ambities en opgaven aan verbonden zijn voor de Omgevingsvisie. Dit vormt samen de basis voor het nader vormgeven van de Omgevingsvisie van Dalfsen en het participatietraject om tot deze visie te komen.

Tot slot beschrijven we in hoofdstuk 5 het vervolgtraject om te komen tot de Omgevingsvisie na vaststelling van deze Kadernota. In dit traject is veel ruimte voor participatie en worden de ambities en opgaven aangevuld en aangescherpt. Ook gaan we in op de rollen en verantwoordelijkheden van onder andere de raad.

In bijlage 1 verwijzen we naar eerdere besluitvorming over de Omgevingsvisie (proces en inhoud), voor zover relevant.

1.2 Wat is een Omgevingsvisie?

Naar verwachting treedt op 1 januari 2021 de Omgevingswet in werking. De wet beoogt een bundeling van alle wet- en regelgeving die gaat over onze fysieke leefomgeving. Een wet die daarnaast ook streeft naar een andere manier van werken: het initiatief centraal, een integrale blik en participatie vooraf in plaats van inspraak achteraf. De omschakeling in wetgeving vraagt van een overheid loslaten en ruimte geven. Vandaar dat de invoering van de Omgevingswet naast inhoud ook gaat om een "cultuurverandering".

De gemeente is op basis van de Omgevingswet verplicht een Omgevingsvisie vast te stellen. Een Omgevingsvisie is een beleidsdocument met:

- de hoofdlijnen van de (gewenste en noodzakelijke) ontwikkeling, het gebruik, de bescherming, het beheer en het behoud van het grondgebied van de gemeente;
- de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid.

De Omgevingsvisie heeft betrekking op veel (beleids-)terreinen, zoals ruimtelijke ordening en ontwikkeling, wonen, werken, zorg, economie, voorzieningen, verkeer en vervoer, gezondheid,

toerisme en recreatie, cultureel erfgoed, water, milieu, natuur, gebruik van natuurlijke hulpbronnen etc.. In de Omgevingsvisie gaan we de verschillende beleidsterreinen bij elkaar brengen en met elkaar verbinden en de samenhang tussen de diverse beleidsvelden en tussen het sociale en het fysieke domein op visieniveau vormgeven. Dit doen we door integrale afwegingen te maken voor de fysieke leefomgeving waarin alles samenkomt. De Omgevingsvisie wordt daarom geen optelsom van beleidsvisies voor de diverse domeinen en beleidsterreinen maar een integrale visie.

De Omgevingsvisie geeft een strategische visie en beeld van de (gemeentelijke) ambities en opgaven voor de lange termijn, geeft richting aan de te zetten stappen in de komende jaren en geeft houvast en kader voor initiatieven (zie onderstaand overzicht).

Niveau	Rol	Horizon
Strategisch	Koers bepalen voor de “lange termijn”	20 jaar
Tactisch	Vastleggen van de eerste stappen	5 jaar
Operationeel	Kaders geven voor initiatieven	continu

In tegenstelling tot de Structuurvisie die we kennen vanuit de Wet ruimtelijke ordening (Wro) heeft de Omgevingsvisie voor de gemeente een bindend karakter. Dit betekent dat ambities en opgaven die in de visie worden benoemd ook waargemaakt moeten worden. Welke instrumenten de gemeente daarbij kan gebruiken lichten we in hoofdstuk 3 toe. De Omgevingsvisie bindt uitsluitend de gemeente en bevat geen directe regels voor burgers, bedrijven of anderen. De Omgevingsvisie wordt de beleidsmatige basis voor de inzet van juridische, financiële en overige middelen en instrumenten om de in de visie vastgelegde beleidsdoelen na te streven. De Omgevingsvisie is ook de basis voor de overige instrumenten uit de Omgevingswet (zie paragraaf 2.3).

EEN CYCLISCH PLANNINGSSYSTEEM

Het planningssysteem onder de Omgevingswet is cyclisch. Het kader dat de Omgevingsvisie geeft werkt door in het Omgevingsplan en de vergunningverlening. Middels de uitwerking in een Omgevingsplan of (sectorale of gebiedsgerichte) programma's moeten doelen, ambities en opgaven uit de visie ook waargemaakt (kunnen) worden. Evaluatie moet uitwijzen of de doelen en ambities die in de Omgevingsvisie zijn geformuleerd zijn gehaald. Waar nodig of gewenst kan de visie worden bevestigd of met een herziening worden bijgesteld of aangescherpt. Figuur 1.1 geeft deze cyclus weer. Deze beleidscyclus beoogt een doorlopende plancyclus van ambitie, idee, project, uitvoering en monitoring en bijstelling. Tijdens het proces van totstandkoming moet worden nagedacht over de relatie met het Omgevingsplan en Programma.

Figuur 1.1 De beleidscyclus (bron: Rijksoverheid)

1.3 Doelstelling van de Omgevingsvisie van Dalfsen

In de Startnotitie hebben we de doelstelling voor de Omgevingsvisie geformuleerd. Hier hebben we enkele punten aan toegevoegd. De doelstelling luidt nu als volgt:

De gemeente Dalfsen wil in 2021 een Omgevingsvisie hebben vastgesteld die:

- de integrale visie en koers voor de fysieke leefomgeving van de gemeente Dalfsen weergeeft;
- voor de samenleving een inspiratiebron is;
- inwoners en andere partijen uitnodigt om met goede plannen te komen;
- richting geeft aan opgaven en initiatieven in de fysieke leefomgeving;
- past binnen de meegegeven wettelijke en bestuurlijke kaders;
- aansluit bij de Toekomstvisie Dalfsen 2030.

Het maken van de Omgevingsvisie is niet het eigenlijke doel. Het is een middel. Centraal staan ruimte geven en invloed laten aan de samenleving.

1.4 Vorm van de Omgevingsvisie

Een Omgevingsvisie is vormvrij. De Omgevingswet geeft als voorwaarde dat de visie elektronisch raadpleegbaar moet zijn voor iedereen. Dit doen we door een uitnodigende, zelfstandige website te maken. Dit is ook de eindvorm van de Omgevingsvisie. Via links op deze website wordt verwezen

naar achtergrondinformatie en andere relevante documenten en websites, zoals www.dalfseningesprek.nl, het Digitale Stelsel Omgevingsvergunningen, regels e.d..

Op grond van de Omgevingswet moet de Omgevingsvisie in ieder geval de volgende inhoud bevatten:

- a. een beschrijving van de hoofdlijnen van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving;
- b. de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming en het behoud van het grondgebied;
- c. de hoofdzaken van het voor de fysieke leefomgeving te voeren integrale beleid.

De Omgevingsvisie krijgt een deel “visie en ambitie” met ambities en opgaven op strategisch niveau, een uitvoeringsdeel met de te zetten stappen en een operationeel deel met een proceswijzer en afwegingskader. In het operationele deel maken we helder hoe we initiatieven vanuit de samenleving begeleiden en wegen.

Deze onderdelen komen ook terug op de website. De opzet van de website wordt zodanig, dat bezoekers gemakkelijk en vlot bij de informatie komen die ze zoeken. Om initiatiefnemers te faciliteren bij het maken van plannen en ze daartoe ook uit te dagen zorgen we ervoor dat het integrale beleid aan de voorkant zichtbaar en beschikbaar is. De website zal makkelijk te actualiseren zijn en klantvriendelijk en toegankelijk van opzet.

De Omgevingsvisie van Dalfsen zal op hoofdlijnen een gebiedsgerichte visie op de fysieke leefomgeving omvatten. Dit wordt vertaald in ambities, waarden en opgaven die integraal afgewogen zijn. De omgevingswaarden en opgaven worden verbeeld op een waardenkaart. De visie zelf wordt verbeeld op een (kern-)visiekaart. Beelden zeggen meer dan woorden. De Omgevingsvisie van Dalfsen wordt een beknopt, beeldend en inspirerend document en website met een uitnodigend karakter, is aantrekkelijk vormgegeven en zet de goede sfeer en toon. Voor iedereen die met de Omgevingsvisie aan de slag gaat is helder welke ontwikkelingen op de gemeente afkomen, wat de gezamenlijke integrale opgaven zijn en wat de gemeente en samenleving concreet gaan doen. In de visie moet de input van de bij het totstandkomingsproces betrokken inwoners, doelgroepen en stakeholders te herkennen zijn.

1.5 Proces om te komen tot een Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie van Dalfsen wordt in 5 stappen gemaakt (figuur 1.2). Voor de opzet van deze Kadernota zijn de eerste twee stappen uit figuur 1.2 gezet. Deze krijgen binnenkort een verdiepingsslag. Er is een eerste verkenning van beleid, trends en ontwikkelingen geweest en we hebben de voornaamste opgaven voor de Omgevingsvisie zoals we die nu zien geformuleerd (zie hoofdstuk 4).

De basis hiervoor is o.a. gelegd tijdens werksessies die gehouden zijn in december 2019 en januari 2020:

- Dag van de Omgevingsvisie: met de organisatie is een gemeenschappelijke start geweest. In een aantal actieve werkvormen is kennism gemaakt met integraal werken en de relatie tussen inhoud en houding & gedrag.
- Beleidsanalyse: met beleidsambtenaren en specialisten is verkend welke ontwikkelingen en opgaven nu dominant zijn in hun werk, daarmee van belang voor de Omgevingsvisie en waar nieuwe onderwerpen zich aandienen.

- In de vorm van een Kennislab is met de ketenpartners en andere stakeholders gesproken over wat zich afspeelt 'in de wereld om ons heen'. Met welke ontwikkelingen krijgt de gemeente te maken in de komende jaren? Welke opgaven brengt dat met zich mee voor de gemeente en hoe wordt dat vertaald in de Omgevingsvisie?
- Met de raad zijn rollen verkend en is met behulp van een workshop kennisgemaakt met het werken onder de Omgevingswet.

Figuur 1.2 Stappen Omgevingsvisie (bron: BügelHajema Adviseurs)

Na de Kadernota gaan we de opgaven aanscherpen, aanvullen en uitschrijven in een visie en een afwegingskader voor initiatieven. Op basis van de Kadernota en de beleidsinventarisatie maken we een waardenkaart met gebiedswaarden en toetsen deze tijdens de participatie (stap 3). Mede op basis van de inbreng tijdens de participatie worden gebiedsgerichte (kern-)visiekaarten gemaakt die opnieuw voorgelegd worden aan inwoners en stakeholders (stap 4). In hoofdstuk 5 is de aanpak van het vervolgtraject van de Kadernota beschreven.

1.6 Vaststellen van de Omgevingsvisie

Na het participatietraject en de vereiste inspraakperiode stelt de gemeenteraad de Omgevingsvisie vast. Bij het vaststellen van een Omgevingsvisie moet worden aangegeven hoe inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen bij de voorbereiding zijn betrokken. Ook moet worden aangegeven wat daarvan de resultaten zijn. Over de wijze waarop deze groepen worden betrokken en wat de invloed van de resultaten van de participatie moeten zijn, is in de wet niets vastgelegd. De keuze of hiervoor een specifieke procedure wordt ontwikkeld is overgelaten aan het gemeentebestuur. Deze beslist ook wat er met de resultaten wordt gedaan. In hoofdstuk 5 werken we uit hoe we de participatie vormgeven in Dalfsen.

Hoofdstuk 2 Instrumenten onder de Omgevingswet

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op ontwikkelingen en veranderingen voor de samenleving en de organisatie die met de Omgevingswet en Omgevingsvisie samenhangen. Het werken met de Omgevingswet staat centraal. Dit hoofdstuk vormt de theoretische inleiding op de volgende hoofdstukken en bevat elementen die ook in de Startnotitie Omgevingsvisie staan.

2.2 Kader voor behoeften vanuit een veranderde samenleving

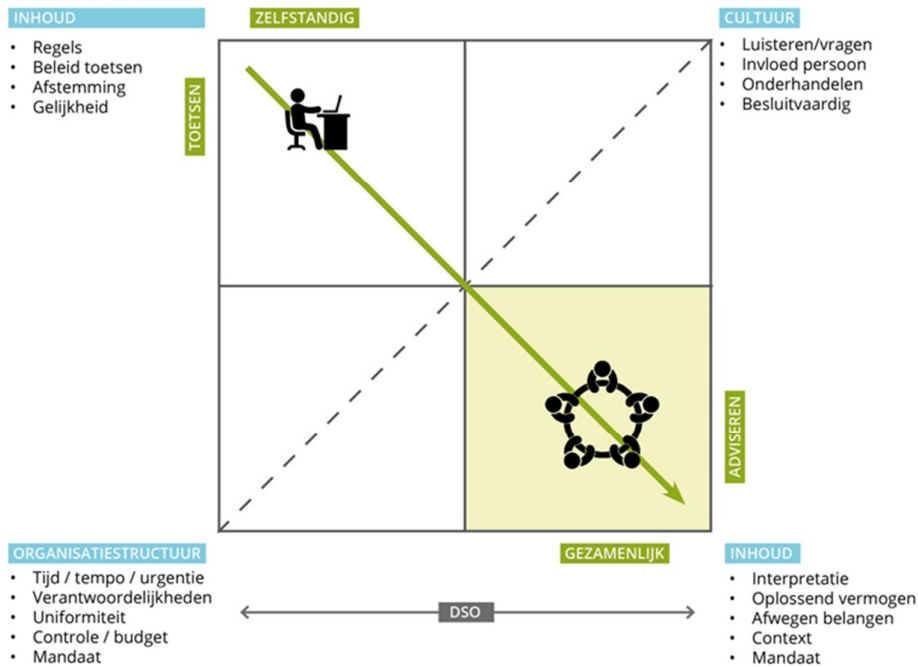
De samenleving verandert meer en meer van een verzorgingsstaat naar een participatiemaatschappij:

- een maatschappij waaraan iedereen zoveel mogelijk deelneemt;
- een maatschappij, waarin gemeente en inwoners op gelijkwaardig niveau met elkaar in gesprek (moeten) gaan;
- een maatschappij waarin steeds meer initiatieven van buiten de gemeentelijke organisatie tot stand komen.

Vanuit de Omgevingswet is het de opgave aan gemeenten om meer ruimte te bieden aan initiatieven uit de samenleving en aan te sluiten bij maatschappelijke vragen en behoeften die spelen (gemeente breed of in specifieke delen van de gemeente). Dit vraagt erom dat de gemeente randvoorwaarden schept, kansen biedt en (bureaucratische) obstakels wegneemt. De gemeente zal moeten veranderen van een gemeente die 'zorgt-voor', naar een gemeente die 'zorgt-dat'. In veel gevallen is de samenleving prima in staat om zaken zelf te regelen of problemen op te lossen. Inwoners, bedrijven en andere organisaties weten heel goed waar op lokaal niveau behoefte aan is. Maatwerk zal belangrijk worden omdat per initiatief de behoeften verschillen en ook de mate van betrokkenheid en invloed van de gemeente. Met de Omgevingsvisie (en de andere instrumenten van de Omgevingswet) zal de gemeente keuzes moeten maken die leiden tot een goede fysieke leefomgeving en ruimte voor de samenleving. Deze keuzes dienen zoveel mogelijk voort te komen en aan te sluiten bij maatschappelijke opvattingen. Het speelveld voor het instrumentarium dat onder de Omgevingswet valt kan worden samengevat in bijgaande figuur (figuur 2.1).

Vooraf gezamenlijk adviseren om een initiatief door te kunnen laten gaan zal onder de Omgevingswet in de meeste gevallen in de plaats komen van het toetsen achteraf. In figuur 2.1 is dit de verschuiving van linksboven naar rechtsonder. Dit vraagt om aanpassingen van de structuur en ook de cultuur van gemeentelijke organisaties. Gemeente Dalfsen gaat in de huidige situatie in de initiatieffase vaak al in gesprek met initiatiefnemers en is daarmee voor een deel al voorbereid op werken onder de Omgevingswet. De Omgevingsvisie zal initiatiefnemers moeten inspireren om initiatieven te ontplooiën en hen het vertrouwen moeten geven dat de gemeente ook minder regelt en meer loslaat. Daarom moet de Omgevingsvisie de juiste toon zetten en duidelijkheid geven over de speelruimte voor het "speelveld".

Figuur 2.1 Het veranderende speelveld onder de Omgevingswet (bron: BügelHajema Adviseurs)

2.3 Samenhangend instrumentarium

De Omgevingsvisie hangt nauw samen met de andere instrumenten die onder de Omgevingswet vallen, het is de beleidsmatige basis voor de inzet van andere instrumenten uit de Omgevingswet die ingezet worden om bij te dragen aan de in de visie vastgelegde beleidsdoelen (zie daarvoor ook figuur 1.1).

HET OMGEVINGSPLAN

Het Omgevingsplan is een uitvoeringsinstrument dat invulling geeft aan de opgaven en omgevingswaarden die vastgelegd zijn in de Omgevingsvisie. De rol en houding van de gemeente die in de Omgevingsvisie zijn vastgelegd bepalen de mate van regulering in het Omgevingsplan. De uitwerking van de Omgevingsvisie in het Omgevingsplan gebeurt o.a. door het opnemen van:

- directe regels;
- vergunningsplichtige (omgevingsplan)activiteiten en/of;
- meldingsplichtige (omgevingsplan)activiteiten;
- beoordelingscriteria van binnenplanse vergunningplichtige activiteiten die verwijzen naar (onderdelen van) de Omgevingsvisie en of ander beleid dat naar aanleiding van de visie tot stand is gekomen en waaraan toetsing moet plaatsvinden.

PROGRAMMA'S

Om uitvoering te geven aan het beleid in de Omgevingsvisie voor een of meer onderdelen van de fysieke leefomgeving kunnen ook programma's worden opgesteld. Een programma bevat:

- een uitwerking van het te voeren beleid voor de ontwikkeling, het gebruik, het beheer, de bescherming of het behoud van de fysieke leefomgeving;
- maatregelen om aan een of meer omgevingswaarden of andere doelstellingen voor de fysieke leefomgeving bij te dragen.

Bij programma's kan gedacht worden aan gebiedsgerichte programma's (zoals bijvoorbeeld het buitengebied of het centrum van Dalfsen), beheerprogramma's en programma's voor bepaalde opgaven of beleidsvelden.

DE OMGEVINGSVERGUNNING

Ook de buitenplanse omgevingvergunning om af te kunnen wijken van het Omgevingsplan moet getoetst worden aan de Omgevingsvisie en/of het beleid dat naar aanleiding van deze visie tot stand is gekomen.

BELEIDSCYCLUS

Op basis van handhaving en de monitoring van beleidsvoornemens, waarden en normstellingen kan ervoor gekozen worden de Omgevingsvisie en/of het Omgevingsplan bij te stellen (zie ook paragraaf 1.2 en figuur 1.1). Zo werken gemaakte keuzes voor de Omgevingsvisie door in de andere instrumentarium van de Omgevingswet en daardoor ook in de gemeentelijke organisatie.

2.4 Keuzes t.a.v. sturingsfilosofie en proces

2.4.1 Inleiding

De wijze waarop de gemeente met haar inwoners wil omgaan en ruimte wil geven aan initiatiefnemers en initiatieven, is bepalend voor de inhoud, vorm en juridische opzet van de Omgevingsvisie. Dit vraagt om een aantal keuzes die kaders meegeven voor de Omgevingsvisie. Keuzes over de vorm en de stijl van de Omgevingsvisie hebben we in hoofdstuk 1 toegelicht. Aanvullend zijn keuzes van de gemeenteraad gewenst over:

1. De mate van sturing door de gemeente;
2. De noodzakelijke in- en externe processen om de Omgevingsvisie met voldoende participatie tot stand te laten komen;

Deze punten lichten we toe in paragraaf 2.4.2 en 2.4.3 en we sluiten af met een uitgangspunt. Eerdere kaders die we hebben meegekregen voor de Omgevingsvisie zijn hierin verwerkt (zie ook hoofdstuk 3) en ook de opbrengst van de sessies over de Omgevingsvisie tot nu toe.

2.4.2 De mate van sturing door de gemeente

Het idee achter de Omgevingswet is dat we als gemeente invulling geven aan de 'ja, mits'-benadering van de wet. Dit betekent dat we als gemeente ruimte laten aan initiatieven vanuit de samenleving die een bijdrage leveren aan de gewenste omgevingskwaliteiten, ambities en opgaven die in de Omgevingsvisie als kader worden meegegeven. Met de Omgevingsvisie willen we initiatiefnemers uitnodigen om ontwikkelingen op gang te brengen ('uitnodigingsplanologie'). Daarom moet de visie uitnodigend zijn en we moeten niet vooraf al te veel willen regelen. Dat gaat ten koste van de kwaliteit en kwantiteit van de initiatieven en ten koste van ambitie, creativiteit en innovatie. We willen het speelveld voor initiatiefnemers verruimen maar wel meegeven hoe aanwezige omgevingskwaliteiten beschermd dan wel verbeterd moeten worden en dat initiatieven een bijdrage moeten leveren aan de opgaven en ambities die we met elkaar vastgesteld hebben.

Maatwerk wordt belangrijk. In de proceswijzer in de Omgevingsvisie geven we aan hoe wij mét de initiatiefnemers maatwerk gaan verrichten.

Uitgangspunt:

We kiezen met de Omgevingsvisie voor sturing door middel van het faciliteren van initiatieven die een bijdrage leveren aan de gewenste omgevingskwaliteiten, opgaven en ambities die in de Omgevingsvisie worden vastgelegd en leveren waar mogelijk en wenselijk maatwerk. We beschermen wat moet (bijvoorbeeld het behoud van de aanwezige kwaliteiten) maar bieden ook kansen, waar mogelijk. We zijn bereid maatwerk te bieden binnen de kaders.

2.4.3 Noodzakelijke in- en externe processen

In hoofdstuk 5 gaan we nader in op het (externe) participatieproces dat voor de totstandkoming van de Omgevingsvisie wordt doorlopen. Met dit proces en het vastleggen van de opbrengsten daarvan voldoen we aan de voorwaarden die de wet stelt aan de participatie voor de totstandkoming van de Omgevingsvisie.

Er wordt ook een intern proces doorlopen: op basis van analyse van bestaand beleid, trends en ontwikkelingen en de integrale samenhang hiertussen definiëren we opgaven. We stellen eerst een waardenkaart op en verbeelden daarop de opgaven en gebiedswaarden. Deze verifiëren we tijdens de participatie en scherpen het aan en maken daarmee tevens een nadere verdiepingsslag van de opbrengst van het traject Toekomstvisie Dalfsen 2030.

De input van inwoners, ondernemers en andere stakeholders is belangrijk om de 'couleur locale' van de gemeente en de kernen te vatten in gebiedswaarden en gemeentelijke ambities en opgaven te verbinden met lokale opgaven. In het externe proces wordt ook duidelijk wat van de gemeente verwacht wordt en waar andere (semi)overheden, de samenleving en het ondernemerschap een trekkende rol gaan vervullen.

Uitgangspunten:

Tijdens een open proces verifiëren en verdiepen we vooraf aangegeven ambities en opgaven en maken ook scherper welke rol van ons verwacht wordt en verwacht kan worden bij het werken aan en met de Omgevingsvisie.

De Omgevingsvisie en de werkwijze die erbij hoort geven de ruimte aan alle inwoners om mee te kunnen doen in de samenleving, ook aan mensen die minder goed voor zichzelf op kunnen komen.

Hoofdstuk 3 Bestaande kaders

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft aan welke kaders er al zijn voor de Omgevingsvisie.

3.2 Relevante besluitvorming

Het opstellen van de Omgevingsvisie is een onderdeel van het project Implementatie Instrumenten binnen het Programma Implementatie Omgevingswet. Het plan van aanpak "[Instrumenten Omgevingswet](#)" is in mei 2018 vastgesteld.

In het kader van het Programma Implementatie Omgevingswet en in de Startnotitie Omgevingsvisie zijn al ambities en streefbeelden vastgesteld binnen de gemeente.¹ In de raadsagenda 'Kleurrijke Kubus' 2018-2022 en het coalitieakkoord "Dichtbij – DALFSEN – Dichtbij 2018-2022" zijn ook een aantal punten opgenomen die betrekking hebben op de Omgevingswet en de Omgevingsvisie.

De volgende punten uit de Streefbeelden Omgevingswet Dalfsen (2017) zijn actuele uitgangspunten voor de Omgevingsvisie en hiermee wordt rekening gehouden:

- We sluiten aan bij de uitkomsten van de actualisering van de Toekomstvisie Dalfsen. In paragraaf 3.3 gaan we hier verder op in;
- De Omgevingsvisie stellen we samen met inwoners, bedrijven, ketenpartners en belangenorganisaties op en is een belangrijk voorbeeld van de nieuwe participatiesamenleving. De raad geeft voorafgaand aan het participatietraject (in de Kadernota) kaders mee op hoofdlijnen voor zowel proces als inhoud. Zie ook paragraaf 2.4.2 en hoofdstuk 5;
- In de Omgevingsvisie nemen we ook de invloed van de fysieke leefomgeving op het (sociale) welbevinden van inwoners mee (zie ook paragraaf 1.1 en 1.2);
- De Omgevingsvisie is geen optelsom van beleidsvisies voor de diverse domeinen, maar biedt een integraal afwegingskader voor alle beleidsvelden. Er wordt een actualiseringslag gemaakt in bestaande visies en beleid en deze worden geïntegreerd in de Omgevingsvisie. Actuele beleidsthema's zoals klimaatadaptatie, energietransitie, biodiversiteit en gezondheid worden verankerd in de Omgevingsvisie. Ook het gewenste voorzieningenniveau in de kernen en de omgang met grootschalige veehouderij worden meegenomen bij het opstellen van de Omgevingsvisie;
- Dalfsen gaat uit van het goede wat we al hebben, we beginnen niet opnieuw en we gaan alleen regelen wat we belangrijk vinden om te regelen en geven daarbij duidelijkheid;
- Ontwikkelingen moeten blijven passen bij de aard en schaal van de gemeente Dalfsen.

3.3 Kernwaarden en ambities uit Toekomstvisie Dalfsen 2030

In de Toekomstvisie Dalfsen 2030 "Voor elkaar, onszelf blijven door veranderen" (maart 2020) zijn waarden en ambities vastgelegd. De waarden zijn: noaberschap, erbij horen, respect, dynamiek en

---

¹ Zie bijlage 1

nuchterheid. Deze waarden vormen input voor de Omgevingsvisie. De titel verwijst naar “samen” en naar “veranderen”. Dat er veranderingen blijven komen is voor Dalfsen vanzelfsprekend. De gemeenschap is veerkrachtig en heeft een aanpassend vermogen. De mensen kijken naar elkaar om en hebben iets over voor de gemeenschap. Dalfsen is een ondernemende gemeente, nuchter en van het aanpakken. Het leven is goed maar er zijn wel degelijk aandachtspunten en uitdagingen. Er is optimisme en realisme. De centrale missie is daarom “het stimuleren, koesteren en benutten van de onderlinge verbondenheid. Door de sociale verbondenheid van de gemeenschap als hoogste doel te zien wordt verandering aangegaan op basis van wat we belangrijk vinden. Onszelf blijven door te veranderen.” De Omgevingsvisie en de participatie sluiten aan bij de waarden van Dalfsen en de opbrengst uit het traject van Toekomstvisie Dalfsen 2030.

3.4 Flankerende sporen

3.4.1 Inleiding

Het proces van de Omgevingsvisie staat niet op zichzelf. Input van andere, reeds afgeronde trajecten wordt meegenomen. Er lopen ook nog trajecten die relevant zijn voor de Omgevingsvisie en waarvoor de Omgevingsvisie ook relevant is. De projectleiders van deze flankerende sporen stemmen gedurende de processen met elkaar af over proces en inhoud. Trajecten die relevant zijn voor de Omgevingsvisie zijn:

3.4.2 Toekomstvisie Dalfsen 2030

De “Toekomstvisie Dalfsen 2030 – Voor elkaar, onszelf blijven door te veranderen” (Toekomstvisie Dalfsen 2030, zie ook 3.3) levert belangrijke input over wie Dalfsenaren zijn, wat hun waarden zijn, hoe de samenleving getypeerd kan worden, wat het gezamenlijke doel is, wat de voornaamste opgaven en uitdagingen zijn en schets perspectieven voor de toekomst op hoofdthema’s (samenwonen, samenwerken, samenleven). De visie wordt met een “fysieke bril” bekeken en integraal gebruikt voor de opgaven (hoofdstuk 4).

3.4.3 Sociaal Domein

Er zijn diverse raakvlakken tussen de fysieke leefomgeving en het sociaal domein. Gezondheid is een thema in de Omgevingsvisie. Wij benaderen gezondheid vanuit het model Positieve gezondheid van Machteld Huber. Hierin gaat het om gezondheid en welbevinden in brede zin. Er zijn diverse beleidsplannen binnen het sociaal domein zoals het gezondheidsbeleid, bewegen en sporten en de woonvisie waarin al de link gelegd wordt naar de Omgevingsvisie. Het beleidsplan Transformatie sociaal domein in uitvoering biedt ook handreikingen voor hoe om te gaan met de veranderingen in de fysieke leefomgeving: meer vraaggericht en maatwerk. In het sociaal domein staan de vraag van de inwoners en de daarbij passende en toekomstbestendige oplossing centraal. Ook in het toewerken naar een oplossing speelt de inwoner - waar mogelijk - een centrale en regisserende rol. Samenwerking tussen organisaties in het uitvoeren van oplossingen en resultaten staan centraal in de gemeentelijke dienstverlening. Deze uitgangspunten vertalen we naar de omgang met inwoners bij initiatieven in de fysieke leefomgeving.

3.4.4. Bestuurlijke vernieuwing

Het spoor “Bestuurlijke vernieuwing” heeft veel raakvlakken met de in de Omgevingswet gevraagde andere manier van samenwerken tussen gemeente en samenleving en tussen gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders. Dit vraagt herbezinning op de rol van de gemeenteraad en de manier waarop college en raad initiatieven vanuit de samenleving beoordelen, begeleiden en daarover besluiten. In de totstandkoming van en het werken met de Omgevingsvisie speelt dit ook een rol.

3.4.5 Regelgeving op orde

In het project “Regelgeving op orde” is de gemeente bezig met het analyseren van de bestaande regelgeving die betrekking heeft op de fysieke leefomgeving. In dit project wordt de bestaande regelgeving geïventariseerd en geactualiseerd en waar mogelijk verminderd. In dit traject worden de regels en verordeningen klaargemaakt om te kunnen functioneren onder de Omgevingswet. Ook worden er keuzes gemaakt over het al dan niet vertalen van de verordeningen en het beleid in het Omgevingsplan op termijn. Er zal een Omgevingsverordening worden opgesteld, waarin de bestaande regels die in een later stadium overgaan naar het Omgevingsplan zoveel mogelijk beleidsneutraal een plek krijgen.

3.4.6 Energietransitie en duurzaamheid

In de raadsagenda 2018 – 2022 (“Kleurrijke Kubus”) staat benoemd dat klimaatbeleid en duurzaamheid misschien wel de belangrijkste onderwerpen zijn voor de komende jaren. Het Beleidsplan Duurzaamheid 2017-2025 richt zich op de lijn van energie en op een meer algemene lijn. Er zijn in het beleidsplan verbeterdoelstellingen geformuleerd op het gebied van: meer lokale kracht, minder energiegebruik, meer duurzame energie en meer circulair. De inspanningen op het gebied van circulair zijn voornamelijk gericht op faciliteren en stimuleren (o.a. op gebied van afvalrecycling, lokale productie en duurzame initiatieven en asbestbeleid). Verduurzaming van gebouwen is ook een van de doelen.

Op het gebied van “Energietransitie” speelt het nodige:

- Op basis van het nationale Klimaatakkoord dienen gemeenten een programma te hebben waarmee in goede samenspraak met stakeholders en de samenleving, CO2-vrije samenleving in 2050 wordt bereikt. Een programma dat invloed zal hebben op de fysieke leefomgeving.
- De belangrijkste afspraak uit het Klimaatakkoord over de gebouwde omgeving is dat een kwart van alle woningen in Nederland in 2030 van het aardgas af moet zijn en dat in 2050 alle gebouwen aardgasvrij moeten zijn. Dit gebeurt wijk voor wijk, en de gemeente beslist welke wijk wanneer aan de beurt is. In overleg met relevante stakeholders legt de gemeente de afspraken hierover vast in een warmtetransitievisie (WTV) die uiterlijk eind 2021 door de gemeenteraad moet worden vastgesteld. Er is inmiddels een Startnotitie Warmtetransitie opgesteld (februari 2020). De WTV wordt verwerkt in de Omgevingsvisie.
- Gemeenten en provincies werken daarnaast samen om slim en in goede samenwerking de ruimtelijke invulling te concretiseren. Dat gebeurt in de Regionale Energie Strategie (RES). Het concept-bod van de RES komt in mei (opiniërend) in de raad.

3.4.7 Ruimte voor de Vecht

Binnen de netwerksamenwerking van Ruimte voor de Vecht (voorheen het provinciale programma Ruimte voor de Vecht) is een vernieuwd Masterplan opgesteld. Het Masterplan betreft het gebied van Zwolle tot de Duitse grens. Het plan is een herijking van het oorspronkelijke Masterplan Ruimte voor de Vecht uit 2009 en een vertaling op hoofdlijnen van de doelstellingen van de netwerksamenwerking. Het zwaartepunt in het Masterplan ligt bij de thema's: klimaatadaptatie (inclusief hoogwater), biodiversiteit, verbrede landbouw, recreatie en toerisme. Het Masterplan zal voor Dalfsen worden vertaald in de Omgevingsvisie.

3.5 Wat betekent de Omgevingsvisie voor de gemeenteraad?

3.5.1 Rollen onder huidige en nieuwe wet

Met de invoering van de Omgevingswet is de raad in belangrijke mate aan zet om de manier waarop de gemeente en de lokale samenleving met elkaar omgaan opnieuw vorm te geven: door de inhoudelijke en proceskaders die zij stelt. In deze paragraaf lichten we toe waar de raad onder de Omgevingswet over gaat en hoe dat is in vergelijking met de huidige situatie. De tabel hierna geeft inzicht in de rol van College en raad met het huidige instrumentarium en met het instrumentarium onder de Omgevingswet.

Met de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan stuurt de gemeenteraad het te volgen beleid, zoals gebruikelijk is binnen een gemeente. De gemeenteraad stelt de kaders en het strategisch beleid van de gemeente voor de lange termijn vast en toetst en controleert of het college van B&W het beleid volgens afspraak en naar tevredenheid heeft uitgevoerd.

Afbeelding 3.1: de rol van College en raad met het huidige en nieuwe instrumentarium onder de Omgevingswet

Huidige situatie	Situatie onder de Omgevingswet
Raad stelt Structuurvisie vast	Raad stelt Omgevingsvisie vast
Raad stelt Bestemmingsplan en verordeningen met betrekking tot de fysieke leefomgeving vast	Raad stelt Omgevingsplan en verordeningen met betrekking tot de fysieke leefomgeving vast, De raad heeft keuzevrijheid met betrekking tot wel of niet opnemen van verordenende regels in het Omgevingsplan.
-	Raad kan kiezen voor programma's waarin de maatregelen staan om omgevingswaarden of andere doelen te halen
-	B&W stelt de programma's vast
B&W verleent omgevingsvergunningen. B&W vraagt, in het geval van een afwijking van het bestemmingsplan waarvoor de uitgebreide procedure gevolgd wordt, een verklaring van geen bedenkingen van de gemeenteraad, tenzij het plan voorkomt op een door de raad vastgestelde lijst waarvoor ze geen verklaring van geen bedenkingen af hoeven geven.	B&W verleent omgevingsvergunningen voor binnenplangebieden/buitenplangebieden omgevingsplanactiviteiten. Uitsluitend indien de raad categorieën heeft aangewezen waarover zij advies wil geven en het plan in een van deze categorieën valt, vraagt het B&W dit advies alvorens de omgevingsvergunning wordt verleend.
B&W stelt beleidsregels vast	B&W stelt beleidsregels vast
Raad verwerkt afgegeven Omgevingsvergunning in het Bestemmingsplan.	Raad verwerkt afgegeven Omgevingsvergunningen in het Omgevingsplan. De raad kan dit delegeren aan B&W.
De raad moet beleid rond welstand vaststellen en benoemt de welstandscommissie of stadsbouwmeester. Daarnaast benoemt de raad een monumentencommissie voor rijksmonumenten.	De raad mag regels met betrekking tot welstand opnemen in een omgevingsplan. Daarnaast mag de raad beleid rond welstand vaststellen. De raad benoemt een gemeentelijke adviescommissie, die in elk geval adviseert over rijksmonumenten.
-	De raad monitort het participatieproces, programma's en omgevingswaarden

3.5.2 Veranderingen per 1 januari 2021

Wanneer de Omgevingswet is ingevoerd blijft een aantal zaken (vooralsnog) onveranderd. Er geldt overgangsrecht voor het Omgevingsplan. Dat regelt de verhouding tussen nieuwe en bestaande regelgeving. Het overgangsrecht regelt dat de gemeente in 2021 van rechtswege een Omgevingsplan heeft dat is gevuld met:

- (1) regels die verhuisd zijn van rijksniveau naar gemeentelijk niveau (bruidsschat);
- (2) bestaande ruimtelijke regels en enkele gemeentelijke verordeningen:
  - bestemmingsplannen (Wet ruimtelijke ordening, Crisis- en herstelwet);
  - wijzigingsplannen (Wet ruimtelijke ordening);
  - uitwerkingsplannen (Wet ruimtelijke ordening);
  - beheersverordeningen (Wet ruimtelijke ordening);
  - inpassingsplannen (Wet ruimtelijke ordening, Crisis- en herstelwet);
  - exploitatieplannen (Wet ruimtelijke ordening);
  - voorbereidingsbesluiten inclusief tracébesluiten die als voorbereidingsbesluit gelden (Wet ruimtelijke ordening);

- archeologieverordeningen (artikel 38, eerste lid van de Monumentenwet 1988);
- geurverordening (Wet geurhinder en veehouderij);
- verordeningen afvoer regen- en grondwater (Wet milieubeheer).

In essentie blijft de rolverdeling tussen de gemeenteraad en het college van B&W na de inwerkingtreding van de Omgevingswet onveranderd. Wel krijgt het college van B&W meer bevoegdheden bij de uitvoering van het beleid en is de gemeenteraad nadrukkelijker belast met de hoofdlijnen en het toezicht op het beleidsproces. Onder de huidige wetgeving kan het college van B&W uitsluitend een omgevingsvergunning voor een initiatief of (bouw)plan dat in strijd is met het bestemmingsplan verlenen met instemming van de gemeenteraad. Dat gaat met de zogenoemde “verklaring van geen bedenkingen”. Onder de Omgevingswet wordt de besluitvorming rond de plannen die in strijd zijn met het Omgevingsplan neergelegd bij het college van B&W. Het college van B&W is het bevoegd gezag voor het afgeven van vergunningen binnen de kaders van het Omgevingsplan. Voor aanvragen omgevingsvergunning die in strijd zijn met het Omgevingsplan is straks na de inwerkingtreding van de Omgevingswet geen instemming van de gemeenteraad nodig. De raad heeft hierin een adviesrol. De gemeenteraad moet aangeven in welke gevallen zij gebruik wil maken van dit adviesrecht. Belangrijk is dat hier duidelijkheid over moet zijn op 1 januari 2021. Binnen het project “Regelgeving op orde” wordt hier verder aan gewerkt en wordt ook het gesprek met de raad gevoerd.

3.5.3 Omgevingsvisie

De Omgevingsvisie is bindend voor de raad en het college van B&W; alleen met een inhoudelijke onderbouwing kan het gemeentebestuur ervan afwijken. De Omgevingsvisie is richtinggevend voor de Omgevingsplannen en de -verordeningen van de gemeente. De wet gaat uit van het principe ‘decentraal wat kan, centraal wat moet’. Dat geeft gemeenten meer afwegingsruimte voor lokaal maatwerk. De raad moet vragen beantwoorden als:

- Wat is belangrijk in mijn gemeente en wat voor een gemeente willen wij zijn? De Toekomstvisie Dalfsen 2030 geeft hier richting aan, deze visie is uitgangspunt voor de Omgevingsvisie.
- Wil de raad een globale of juist gedetailleerde visie? Een visie op grote lijnen geeft initiatiefnemers meer vrijheid. Met een meer uitgewerkte visie beperken we nieuwe initiatieven op voorhand. We gaan uit van een visie op hoofdlijnen. Hierdoor kan de raad sturen op gewenste ontwikkelingen. Op omgevingsplanniveau maakt de raad keuzes voor meer ruimte dan wel inkaderen van ontwikkelingsmogelijkheden.
- Kiezen we voor een gebiedsgericht aanpak, of juist een gebiedsoverstijgende of regionale visie samen met andere gemeenten? Dalfsen kiest voor een eigen Omgevingsvisie met een gebiedsgerichte benadering en betreft andere gemeenten en de regio bij de totstandkoming.
- Welke thema’s krijgen een plaats in de integrale visie? Omdat de fysieke leefomgeving breed kan worden opgevat kunnen ook welzijn, zorg en economie onder de integrale visie vallen. In hoofdstuk 4 staan de strategische thema’s.
- Welke kwaliteit heeft elk gebied, welke kwaliteit is gewenst en wat moet daarvoor gebeuren? In de waardenkaarten gaan de gebiedswaarden tot uitdrukking komen. We geven per gebied aan welke waarden aanwezig zijn en behouden of versterkt moeten worden.
- Participatie is voortaan niet beperkt tot het indienen van een zienswijze op de visie. Inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties moeten vanaf het begin worden betrokken. Hoe de organiseren we dat? De participatieleidraad die Dalfsen recent heeft vastgesteld geeft weer op welke wijze initiatiefnemers de participatie voor hun initiatief kunnen vormgeven. Voor omwonenden die in aanraking komen met initiatieven in hun omgeving is een leidraad met stappen opgesteld die het proces vanuit die positie verwoord. Hoe de gemeente omgaat met initiatieven krijgt een plek in de Omgevingsvisie.

- Hoe stemmen we af met andere overheden: buurgemeenten, provincie, waterschappen, de omgevingsdienst, veiligheidsregio, GGD? Hoofdstuk 5 geeft hier richting aan.

3.5.4 In gesprek met de gemeenteraad

Op 6 januari 2020 is met de raad gesproken over de belangrijkste veranderingen van de Omgevingswet voor het raadswerk. Aan de orde kwam daar o.a. dat de raad niet meer zoals nu zal besluiten over afzonderlijke bestemmingsplannen en vergunningen. De invloed op de fysieke leefomgeving wordt kaderstellend via de vaststelling van de Omgevingsvisie en het Omgevingsplan. De raad legt daar vast welke ruimte inwoners en ondernemers krijgen. De Omgevingsvisie is een belangrijk instrument van de raad om (op hoofdlijnen) invloed te houden op de fysieke leefomgeving en dat kan een herschikking in de verantwoordelijkheden tussen raad en college vragen. Zo zal de raad voor 1 januari 2021 moeten gaan bepalen voor welke initiatieven die niet passen in een Omgevingsplan ze gebruik willen maken van het adviesrecht aan het college. Binnen het project “Regelgeving op orde” wordt hierover het gesprek met de raad gevoerd.

Het is belangrijk dat de gemeenteraad nauw betrokken is en blijft bij het proces om te komen tot de Omgevingsvisie. Gedurende dat proces zal duidelijker worden welke rol de raad in het werken met de Omgevingsvisie heeft en in zal gaan nemen. Het gesprek hierover wordt gevoerd in het kader van deze Kadernota en wordt voortgezet in het vervolgtraject en besluitvormingsproces voor de Omgevingsvisie. Er zal dan met de raad gesproken worden over de verhouding tussen Omgevingsvisie en Omgevingsplan en vooral over de rol en verantwoordelijkheden van college en raad en de keuzemogelijkheden hierin.

Hoofdstuk 4 Ambities en opgaven voor Dalfsen

4.1 Inleiding

De Kadernota brengt de opgaven voor de fysieke leefomgeving voor de komende jaren in beeld. Deze zijn afgeleid van trends en ontwikkelingen en getoetst aan vigerend beleid. Dat is op hoofdlijnen en zover de kennis nu reikt.

Bij het formuleren van de opgaven is gebruik gemaakt van input van de Toekomstvisie Dalfsen 2030 en de werksessies. We benoemen eerst enkele nationale ontwikkelingen die in het werkveld van de fysieke leefomgeving spelen. Vervolgens is een analyse op hoofdlijnen gemaakt van algemene trends en ontwikkelingen die de VNG en het Trendbureau Overijssel beschrijven. Ook trends en ontwikkelingen zoals deze in de Toekomstvisie Dalfsen zijn gebruikt en uit het vigerend beleid hebben we meegenomen. Dat heeft geleid tot 2 ambities op gebiedsniveau en 4 ambities op beleidsthema's die op gebiedsniveau doorwerken (zie 4.3). In een beknopte toelichting schetsen we de achtergronden en benoemen we per ambitie de opgaven. Gedurende het participatieproces scherpen we deze ambities en opgaven aan en wordt duidelijker waar keuzes noodzakelijk zijn en welk beleid daadwerkelijk bijstelling behoeft.

4.2 Nationale ontwikkelingen

Nederland staat de komende jaren voor een aantal grote en samenhangende ontwikkelingen:

Volkshuisvesting: De vraag naar woningen blijft urgent. Deels betekent dit een fysieke bouwopgave, deels een aanpassing van de bestaande woningvoorraad. Maar de groei doet zich niet alle gebieden voor. Delen van Nederland en soms binnen gemeenten, zullen een afname van de bevolkingsaantallen kennen en verdunning van huishoudens (minder personen per huishouden).

Vergrijzing: Al jaren is dit een actueel thema. De komende jaren zal de vergrijzing fors doorzetten en dat heeft gevolgen voor (bekende en nog onbekende) sociale en fysieke aspecten zoals wonen, zorg en de inrichting van de openbare ruimte. De arbeidsmarkt en het verdienmodel onder onze nationale economie staan onder druk en vragen om nieuwe oplossingen.

Veranderend buitengebied: De agrarische sector staat onder steeds grotere druk. De stikstofproblematiek is daar bijvoorbeeld een uiting van. Nieuwe en aangepaste vormen van landbouw zijn gewenst. Het buitengebied gaat ook een rol spelen in de energietransitie. Daarnaast spelen recreatie, reguliere economische bedrijvigheid, toerisme, natuur en landschap en wonen een rol in het buitengebied en ook daar doen zich ontwikkelingen en kansen voor (o.a. vrijkomende agrarische bebouwing).

Klimaatverandering: deze ontwikkeling vraagt in toenemende mate om maatregelen, zowel op het gebied van klimaatmitigatie (voorkomen en beperken van de klimaatverandering zoals, de vermindering van broeikasgassen en verbranding van fossiele brandstoffen) als op het gebied van klimaatadaptatie (aanpassen aan veranderde omstandigheden zoals waterpeil, hittestress, droogte, zware neerslag). De klimaatverandering vraagt in toenemende mate dat ontwikkelingen klimaatproof worden.

Energietransitie: Het klimaatakkoord legt op dat Nederland in 2050 nagenoeg CO2-vrij moet zijn. Gemeenten moeten voor de gebouwde omgeving aangeven "hoe". Voor de kortere termijn betekent

dit besparen, zon op dak en (grootschalige) zon- en winden. Nieuwe toepassingen dienen zich aan (biomassa, buurtbatterijen en waterstof) en vragen ruimtelijke inpassing.

Volksgezondheid

In 2018 is een Trendskenario Volksgezondheid Toekomst Verkenning opgesteld (Trendskenario VTV-2018). Hier geven we een aantal conclusies op hoofdlijnen. De vergrijzing en levensverwachting nemen verder toe en daarom zullen ouderdomsziekten toenemen (o.a. dementie, aandoeningen van het bewegingsapparaat, diabetes en gezichts- en gehoorstoornissen). De verwachting is dat het aantal rokers daalt, maar niet in alle sociaaleconomische groepen even sterk: in 2040 roken nog bijna drie keer zoveel laagopgeleiden als hoogopgeleiden. Het aandeel volwassenen met overgewicht neemt toe van 49% tot 62%. Overgewicht neemt toe in alle sociaaleconomische groepen, maar ernstig overgewicht stijgt harder bij mensen met een lage sociaaleconomische status.

In het Trendskenario groeien de zorguitgaven jaarlijks met 2,9%, deels veroorzaakt door bevolkingsgroei en vergrijzing maar grotendeels (2/3) door technologie (zoals nieuwe medicatie) en stijging van de welvaart. Zie ook paragraaf 4.5.5: hier gaan we verder in op ontmoeten, gezondheid en bewegen en de opgaven voor Dalfsen.

4.3 Doorwerking naar Dalfsen

De nationale ontwikkelingen raken vroeg of laat ook Dalfsen. Dat zal niet overal in de gemeente en niet overal in gelijke mate het geval zijn. Om het beleid actueel te houden monitoren we voortdurend welke trends en ontwikkelingen actie en aanpassing van het beleid behoeven. Voor de Omgevingsvisie zoeken we die integrale, samenhangende trends en ontwikkelingen die op de schaal van de Dalfsen spelen.

Op gebiedsniveau zijn er twee ambities geformuleerd:

1. Een aantrekkelijke woongemeente met vitale kernen;
2. Een kansrijk buitengebied;

Op gebiedsniveau worden de opgaven die spelen integraal benaderd en afgezet tegen (gewenste) kwaliteiten van de gebieden. Wanneer we aan de slag gaan met opgaven in gebieden zoomen we niet alleen in op de delen binnen de grenzen van gemeente Dalfsen. We zoomen ook uit en kijken over de gemeentegrenzen heen. Er zullen naar verwachting ook grensgebieden met andere gemeenten gedefinieerd worden, zoals:

- Zwolle – Dalfsen/Nieuwleusen;
- Staphorst – Nieuwleusen;
- het Vechtdal;
- Lemelerveld – Ommen/Raalte .

In de Omgevingsvisie gaan we nader in op:

1. Wat zijn opgaven en gebieden waar gemeenten en ketenpartners door gezamenlijk op te trekken kansen en meerwaarde kunnen creëren?

2. Waar en met welke initiatieven en ontwikkelingen op bovenlokaal en regionaal niveau (zoals regio Zwolle) dient rekening gehouden te worden?

We onderscheiden vier integrale strategische beleidsthema's:

- a. Veerkrachtige economie;
- b. Energie;
- c. Groen en water;
- d. Ontmoeten, gezondheid en bewegen.

Deze vier beleidsthema's kunnen in zowel de kernen als in het buitengebied spelen en ook over onze gemeentegrenzen heen.

4.4 Ambities en opgaven voor Dalfsen

4.4.1 Inleiding

De beide gebiedsambities (4.3) lichten we hieronder toe en de ambities vertalen we naar opgaven. Door aan die opgaven te werken dragen we als gemeente bij aan het realiseren van de gebiedsambities. In de Omgevingsvisie worden de opgaven in dialoog met de samenleving nader uitgewerkt, beschreven en van concrete acties en doelen voorzien.

4.4.2 Gebiedsambitie 1: Een aantrekkelijke woongemeente met vitale kernen

Bevolkingsopbouw: Er dreigt een onevenwichtigheid in de bevolkingsopbouw door onder andere het vertrek van jongeren (voor bijvoorbeeld studie) en jonge gezinnen, afname van het aantal gezinnen, het kleiner worden van huishouders en de combinatie met vergrijzing. Voor de leefbaarheid en de levendigheid wordt het als essentieel gezien dat jongeren worden vastgehouden of terugkeren na hun studie en ook jonge gezinnen blijven of terugkomen (gezinsvorming). We zien ook dat door de stijgende huizenprijzen of door onvoldoende woonruimte voor jongeren deze doelgroep langer thuis blijven wonen. Er is ook sprake van overloop vanuit Zwolle door de ontspannen woningmarkt daar en toestroom vanuit de Randstad en dat heeft gevolgen onder andere voor de "eigen" woningzoekers. We zien dat wanneer mensen in een nieuwe levensfase komen de huidige woning vaak niet meer voldoet. Dat de woning niet meer passend is kan een reden voor mensen zijn om naar elders (buiten de gemeente) te verhuizen, ook voor mensen die eigenlijk wel in of in de directe nabijheid van Dalfsen willen blijven wonen. Dit heeft gevolgen voor de sociale netwerken van mensen en de netwerken van (mantel-)zorg. Levensloopbestendig en aanpasbaar bouwen kan een oplossing bieden er daar wordt overal volop mee geëxperimenteerd. Ook kunnen (bestaande) woningen door slimme technologie en zorginnovaties zodanig aangepast worden dat ouderen langer thuis kunnen blijven wonen. Er zijn ook doelgroepen op zoek naar nieuwe vormen van huisvesting, duurzaam, kleinschalig, tijdelijk en flexibel.

Vergrijzing: Het Rijk stimuleert dat ouderen langer thuis wonen, ook als de gezondheid achteruitgaat. Doordat mensen ouder worden en minder snel naar een verzorgingshuis gaan, stijgt de behoefte aan geschikte woningen voor ouderen, aanpassingen aan de huidige woning en/of de behoefte aan zorg thuis. Vaker wordt een beroep gedaan op het sociale netwerk en tegelijk zien we dat mensen op wie een beroep gedaan wordt voor (mantel-)zorg langer door moeten werken. We gaan in de Omgevingsvisie op zoek naar mogelijkheden in de fysieke leefomgeving die tegemoetkomen aan de

veranderende behoeftes van (oudere) mensen op gebied van bij voorbeeld wonen, mobiliteit, zorg en ontmoeten. Vergrijzing speelt in de hele gemeente: in kernen en het buitengebied.

Voorzieningen: Dalfsen is vooral te typeren als een woongemeente. Veel werkgelegenheid hangt samen met inwonersbestedingen (MKB) en bedrijven hebben veelal sterke lokale roots. Het huidige voorzieningenniveau (winkels, onderwijs en zorg) staat wel onder druk. Zo ondervinden winkeliers o.a. de gevolgen van veranderend consumentengedrag door digitalisering (toename van online winkelen), afname van commitment aan de lokale winkelier, toegenomen mobiliteit en het kritisch besteden.

Het onderwijsaanbod in Dalfsen betreft vooral scholen voor basis onderwijs. In één kern (Nieuwleusen) is een vestiging voor voortgezet onderwijs. Veel leerlingen in het VO reizen naar omliggende gemeenten. Het leerlingaantal in het basisonderwijs lijkt na een daling in de afgelopen jaren (gemeentebreed) te stabiliseren, maar verschilt (wat betreft daling en stijging) per kern en per school. Samen met andere ontwikkelingen in het onderwijs en rondom jeugdigen en gezinnen (verbinding voor- en naschoolse voorzieningen, ondersteuning en zorg, digitalisering etc.) kan dit leiden tot diverse vragen op het gebied van (onderwijs)huisvesting en bijvoorbeeld bereikbaarheid van voorzieningen.

Wonen en leven: Zowel jonge als oudere Dalfsenaren hechten grote waarde aan het karakteristieke aanzicht van hun woonomgeving. Het historisch erfgoed, iconische gebouwen en gezellige dorpskernen worden gewaardeerd. Dalfsen heeft karakteristieke kernen. Veel verandert maar ook veel blijft hetzelfde. Een rustpunt met hechte sociale structuren in een dynamische regio. De trends en ontwikkelingen die Dalfsen raken en ook de opgaven en ambities die de gemeente heeft kunnen in meer of mindere mate het wonen, werken en leven in de kernen beïnvloeden. Voorzieningen kunnen onder druk komen en de woningvoorraad kan uit de pas gaan lopen met de vraag. We hebben niet op alle veranderingen die op ons afkomen invloed. We zullen ons in de Omgevingsvisie richten op wat op sociaal en fysiek vlak nodig is voor vitale kernen. Bijvoorbeeld door aan te geven wat het gewenste voorzieningenniveau per kern is en tot hoever een kern kan of moet groeien voor een toekomstbestendige fysieke structuur en het behoud van de eigen identiteit. Een openbare ruimte die uitnodigt tot ontmoeten en bewegen is een van opgaven bij thema 4: ontmoeten, gezondheid en bewegen (zie paragraaf 4.5.5) en van toepassing op de hele gemeente.

Opgaven

- a) Goede (bereikbare) voorzieningen: scholen, sport, winkelen (en relatie regio Zwolle);
- b) Stimuleren van meer evenwichtige bevolkingsopbouw;
- c) Waarborgen van sociale netwerken en sociale betrokkenheid;
- d) Goede bereikbaarheid en verbeteren toegankelijkheid;
- e) Voldoende (betaalbare) woningen voor alle doelgroepen in een aantrekkelijk en 'klimaatproof' woon- en leefklimaat;
- f) Behouden en vergroten leefbaarheid en een toekomstbestendige leefomgeving die klimaatrobust en veilig is;
- g) Aangehaakt zijn bij de ontwikkelingen van de Regio Zwolle.

4.4.3 Gebiedsambitie 2: Kansrijk buitengebied

Functies in het buitengebied: Het buitengebied is van bijzondere kwaliteit. Er wordt gerecreëerd maar ook gewerkt. Eén van de vitale functies, de agrarische sector, komt onder druk te staan door onder andere wet- en regelgeving en verstedelijking. Opgaven op het gebied van onder andere energietransitie, waterveiligheid en –beheer (klimaatadaptatie, verdroging) zullen deels hun beslag krijgen in het buitengebied. De agrarische sector heeft tijd en steun nodig om een (cultuur- en bedrijfs-)verandering te kunnen inzetten (verbreden, natuur-inclusief, mee profiteren van de transitie). In de

landbouw- en agrofood sector, in de samenleving en in het beleid is er veel aandacht voor de verduurzaming van voedselproductie en andere agrarische producten. Mede ingegeven door de klimaatafspraken van Parijs en de ambities voor een meer circulaire economie is de ontwikkeling van kringlooplandbouw (vorm van duurzame landbouw waarbij de kringloop van stoffen gesloten is) hierbij een opkomend thema. Een verdere ontwikkeling van kringlooplandbouw roept mogelijk nieuwe (ruimte) vragen op waar in het omgevingsbeleid op geanticipeerd kan worden. Verdere verduurzaming van de sector is een randvoorwaarde voor de realisatie van decentrale opgaven op het gebied van milieu, leefomgevingskwaliteit, natuur en klimaat. Dergelijke verduurzamingsvraagstukken vragen om samenwerking en afspraken met de partijen in ketens en/of gebieden, zoals terrein behorende organisaties, grondeigenaren, gemeenten, waterschappen en provincies.

Biodiversiteit: Biodiversiteit neemt niet alleen af door klimaatverandering, maar vooral door schaalvergroting, monoculturen (landbouw en openbaar groen) en mate waarin we zaken efficiënt willen gebruiken en beheren en door afname van het areaal groen en druk op leefgebieden voor dier en plantsoorten. De mate waarin wij bij ruimtelijke beleid, beheer en inrichting rekening houden met biodiversiteit zal een toe- of afname van biodiversiteit tot gevolg hebben. Dergelijke vraagstukken vragen om specialistische kennis en om samenwerking met particulieren, landeigenaren, overheden, agrarische sector, etc.

Landschap: Dalfsen heeft karakteristieke kernen in waardevolle landschappen en ligt in een dynamische regio waarin het tegelijkertijd goed verblijven is. Heden en historie gaan samen op zonder dat de één de ander verdringt. Een unieke kwaliteit en een drager van de relatief sterke lokale economie. Gemeente Dalfsen bezit een ongekend gevarieerd en waardevol landschap. De rivier de Vecht heeft een belangrijke stempel gedrukt op de ontwikkeling van het landschap van Dalfsen. De Oer-Vecht ontstond bij het afsmelten van het landijs aan het einde van de voorlaatste ijstijd (Saliën). Door opvulling met divers materiaal vanaf het Drents keilempatroon splitste de Oer-Vecht zich in De Reest (ten noorden van Dalfsen) en de Vecht. Het brede oerstroomdal is in de loop van de tijd gevuld met diverse zandafzettingen door rivier en wind. Door de invloed van mens en natuur zijn hier veel verschillende landschappen ontstaan, zoals bijvoorbeeld de heideontginningen rond Nieuwleusen. De grote variatie in landschapstypen, de rijkdom aan landschapselementen, de aanwezigheid van landhuizen, fraaie boerderijen, hooimijten en bakhuisjes maakt het landschap aantrekkelijk voor bewoners en bezoekers. Maar ook de rijke flora en fauna, met een groot aantal beschermde soorten, is van grote waarde en vraagt om zorgvuldig handelen.

Recreatie: Dalfsen beschikt over een sterke recreatieve structuur met een groot aantal overnachtingen. Een innovatieve sector die de vraag probeert bij te houden van doelgroepen uit binnen- en buitenland. Er kan niet achterover geleund worden. Scherpe profilering en goed inspelen op veranderende trends is een must. Dat betekent o.a. goed geschoold personeel en een hoogwaardige aandacht in de digitale media. Verandering betekent ook fysieke aanpassingen en de behoefte aan ruimere regelgeving om snel in te kunnen spelen op veranderingen. Bijvoorbeeld waar dag- en verblijfsrecreatie meer in elkaar gaan overlopen. Fysieke aanpassingen kunnen weer samen gaan met verduurzaming en hoogwaardige landschappelijke inpassing.

De discussie die landelijk en plaatselijk speelt rondom vitale vakantieparken is een van de onderwerpen die in de Omgevingsvisie aan de orde komt.

Wonen: wonen vormt in toenemende mate een bepalende functie in het buitengebied en kan op gespannen voet komen te staan met andere functies in het buitengebied zoals bedrijvigheid, agrarische sector. Er is behoefte aan meer ruimte voor wonen en woningen in het buitengebied (ook vanwege overloop vanuit de regio Zwolle en de toestroom vanuit de Randstad), aan modernisering van woningen en aan aanpassingen om langer thuis te kunnen blijven wonen. Dit vraagt in de Omgevingsvisie een heroverweging van het wonen in het buitengebied. Vrijkomende agrarische bebouwing en de regeling “sloop voor kansen” komen aan de orde.

Vergrijzing: Vergrijzing speelt in de hele gemeente: in kernen en het buitengebied. Zie hiervoor paragraaf 4.4.2.

Gebiedsgerichte aanpak: In het buitengebied zijn verschillende overheden en (keten-)partners actief op het gebied van beheer en ontwikkeling van o.a. natuur en landschap, water, energie en duurzaamheid. Door een gebiedsgerichte benadering van de Omgevingsvisie kunnen integrale gebiedsopgaven en ambities geformuleerd worden. Het vergt de nodige afstemming en samenwerking om tot een gemeenschappelijke visie te komen. In het proces voor de Omgevingsvisie wordt dit opgepakt. Door in het buitengebied functies met elkaar te verbinden kan het buitengebied meer klimaatbestendig en veerkrachtiger worden. Denk aan het verbinden van natuurbeheer en landbouw, waterberging en natuur, groen en water in stedelijk gebied.

Opgaven

- a) Gezonde agrarische sector (o.a. kringlooplandbouw);
- b) Behouden en benutten van de kwaliteiten van recreatie en toerisme;
- c) Ruimte om te ondernemen;
- d) Bijdrage leveren aan de opgave op het gebied van wonen (zie punt paragraaf 4.4.2, opgave e);
- e) Behouden en vergroten leefbaarheid en een toekomstbestendige leefomgeving die klimaatrobuust en veilig is;
- f) Beschermen en verbeteren van natuur en landschap;
- g) Behoud en herstel van biodiversiteit;
- h) Bijdrage leveren aan de lokale en regionale energieambitie;
- i) Het buitengebied meer klimaatbestendig maken en de veerkracht vergroten door het verbinden van functies.

4.5 Strategische integrale beleidsthema's

4.5.1 Inleiding

Naast de ambities zijn 4 strategische en integrale beleidsthema's geselecteerd. Deze hangen nauw met elkaar samen en kunnen zowel in de kernen, het buitengebied als regionaal spelen.

4.5.2 Thema 1: Veerkrachtige (circulaire) lokale economie

Deels is de lokale economie afhankelijk van de eigen inwoners (met name het MKB) maar een steeds groter deel wordt regionaal of zelfs globaal bepaald. Dalfsen is strategisch gelegen in de regio Zwolle. Cijfers tonen aan dat de regio en Dalfsen ("verandervermogen", kwaliteit van het ondernemerschap) het goed doen maar ook kwetsbaarheden kennen. Consumentenpatronen blijven door technologie en digitalisering versneld veranderingen geven en die hebben gevolgen voor bedrijven en voorzieningen. De fysieke winkelgebieden ondergaan naar verwachting een verdere transformatie. Innovatief ondernemerschap kan het tij deels keren en/of nieuwe markten en arbeidsplaatsen laten ontstaan, deels gaan fysieke winkels en formules verdwijnen. Deze grote en maar deels te beïnvloeden veranderingen zullen gevolgen hebben. Door de strategische ligging kan Dalfsen meer dan andere regio's van positieve veranderingen in de regio profiteren. Een voorwaarde is dat de fysieke infrastructuur en bereikbaarheid op orde zijn. In de Omgevingsvisie wordt dit verder uitgewerkt.

Opgaven

- a) Aangehaakt blijven bij de ontwikkelingen van de Regio Zwolle;
- b) Inzetten op een goede bereikbaarheid en aantakking op provinciale verbindingen;
- c) Behoud van werkgelegenheid;
- d) Ruimte om te ondernemen;
- e) Versterken innovatiekracht en samenwerking.

4.5.3 Thema 2: Energie

In 2018 is landelijk besloten dat Nederland in 2050 CO₂-neutraal moet zijn. Dat wil zeggen dat voor verwarming, verlichting, vervoer, productie en industrie in 2050 niet langer fossiele energie gebruikt wordt maar 100% hernieuwbare energie. In Dalfsen zaten we in 2017 op 9% hernieuwbare energie en landelijk was dat 6% in 2019. Algemeen wordt uitgegaan dat door zuiniger apparatuur, maatregelen aan gebouwen, het elektrificeren van vervoer e.d. tot 30% bespaard kan worden. Deze besparingsopgave betreft voornamelijk bestaand stedelijk gebied (de gebouwde omgeving). Met partijen (corporaties, bedrijven, verenigingen van eigenaren e.d.) kan worden samengewerkt om zoveel mogelijk “zon-op-dak” te realiseren of dubbelgebruik (zon op open plekken, parkeerplaatsen, braakliggende terreintjes binnen de kom e.d.) mogelijk te maken. Hiervoor moet ook een stap in de bewustwording gemaakt worden. De gemeente is niet in alle gevallen leidend maar kan wel een belangrijke rol krijgen als verbinder en aanjager.

Voor de rest van de opgave zullen alternatieven gezocht moeten worden. Op dit moment komt het grootste deel van de energie van enkele grote gas- en kolencentrales uit binnen- en buitenland. Zij zorgen centraal voor een continue en bedrijfszekere levering van energie. De omzet naar alternatieve duurzame energiebronnen kan op velerlei manieren waarvan een beperkt aantal nu beschikbaar zijn (zon, wind en biomassa). Andere technieken zijn in onderzoek (opslag, geothermie, groene waterstof). Alternatieve energiebronnen betekenen twee dingen: de oplossingen gaan van centraal naar decentraal en er kunnen fluctuaties komen in de levering. Het eerste betekent dat gemeenten en lokale gemeenschappen geconfronteerd worden met de gevolgen van de omschakeling en dat het elektriciteitsnetwerk robuust moet worden gemaakt voor meer lokale aansluitingen. Energie-opwek zal meer ruimte in gaan nemen dan het deed en dat zal ook lokaal zichtbaar worden. Er is besloten dat gemeenten en provincies eerst zelf aan zet zijn om met plannen te komen om energieneutraal te worden. Dat gebeurt in het kader van de Regionale Energie Strategie (RES). Dalfsen zit in de RES van west-Overijssel.

Het Klimaatakkoord kent ook een belangrijk maatschappelijk doel. De overheid wil bedingen dat lokale partijen (corporaties) betrokken worden bij de ontwikkeling van initiatieven en delen in de revenuen en opbrengsten van zon- en windparken. In het Klimaatakkoord staat een streven naar 50% eigendom in de lokale omgeving.

De landbouw komt nadrukkelijker in beeld als onderdeel van de oplossing van andere opgaven, zoals bij de opwekking van duurzame energie, bij het vastleggen van broeikasgassen in landbouwbodems en het sluiten van regionale kringlopen van biomassa en reststromen.

Voor kleinschalige energieopwekking heeft Dalfsen kaders opgesteld, later volgen kaders voor grootschalige energieopwekking. Deze kaders worden verwerkt in de Omgevingsvisie en/of het Omgevingsplan. Daarnaast wordt een Transitievisie Warmte opgesteld waarin de overgang naar een aardgasvrije gebouwde omgeving beschreven staat.

Opgaven

- a) Bijdrage leveren aan een energieneutraal Dalfsen: minder energiegebruik, meer duurzame energie, meer lokale kracht en meer circulair. Bijdrage leveren aan de lokale en regionale energieambitie;
- b) Energie in balans en koplopergemeente;
- c) Regie voeren op de warmtetransitie.

4.5.4 Thema 3: Groen en water

Groen: Dalfsen heeft een groot areaal aan groen. Zowel openbaar groen, als groen in het bezit van landgoederen en terrein behorende organisaties. De natuur in Dalfsen is veelzijdig en waardevol. Dalfsen kent een relatief hoge biodiversiteit door de vele variatie in groen, ecosystemen en landschappen. Het Vechtdal is een grote trekker, net als de zandverstuivingen, bossen en weides. Er is volop keuze voor de fietser en wandelaar. Het groen van de kernen en de natuur in het buitengebied lopen op een natuurlijke manier in elkaar over. Natuur is zowel in bebouwde als onbebouwde omgeving van meerwaarde.

Natuur en landschap bieden kansen voor biodiversiteit, recreatie, toerisme en horeca maar staan ook onder druk door bijvoorbeeld ruimtevragen vanuit de energie- en wateropgave en stikstofproblematiek.

De natuur is belangrijk voor de mens. Natuurbeheerorganisaties proberen een balans te zoeken in (strikte) bescherming en openbare toegankelijkheid. Zij zoeken nieuwe coalities met vrijwilligers (onderhoud), zorg en ontmoeten (verbinden), onderwijs (educatie) en landbouw (gezamenlijk beheer). Dit geeft aan dat natuur niet op zichzelf staat en geen scherpe begrenzingen kent. Het is "collectief" bezit dat van alle ruimtegebruikers bewustwording vraagt. Veranderingen in de fysieke leefomgeving werken door in de natuur en andersom.

Gemeente Dalfsen heeft meerdere landgoedeigenaren en zij hebben veel gronden in bezit die van grote waarde zijn voor de natuur en het landschap en die gekoesterd moeten worden. Bijna alle landgoedeigenaren zijn op zoek naar nieuwe verdienmodellen voor een duurzame economische toekomst van het landgoed.

Water: Overijssel heeft de laatste jaren verschillende keren wateroverlast gehad als gevolg van hevige regenval en de effecten van de droogte uit 2018 zijn in januari 2019 nog steeds niet voorbij. Hittestress is een onderschat element. Te hoge temperaturen hebben effect op arbeidsproductiviteit en gezondheid (vooral onder ouderen). Voorkomen van hittestress in stedelijk gebied door goede ruimtelijk inrichting (groen, water) is belangrijk. Daarnaast spelen verdroging en een verlaging van het waterpeil in kanalen en rivieren een rol, waardoor de bevaarbaarheid in het geding komt. Ook de landbouw en natuur hebben hier last van. Op diverse plekken langs de IJssel en Vecht spelen maatregelen in het kader van Ruimte voor de Rivier.

Biodiversiteit: In paragraaf 4.4.3 wordt biodiversiteit benoemd onder de ambitie voor het buitengebied en is een onderdeel van het strategische thema 'groen en water'. Biodiversiteit zal toe- of afnemen afhankelijk van hoe wij omgaan met de druk op de ruimte en de toewijzing van functies aan gebieden, bijvoorbeeld landbouw of woningbouw

In het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma wordt onderzocht welke maatregelen noodzakelijk zijn aan de dijken van de Vecht en in het gebied aan weerszijden van de Vecht. In de Omgevingsvisie wordt op gebiedsniveau gekeken welke opgaven met elkaar verbonden kunnen worden en welke kansen daarmee gecreëerd kunnen worden.

Opgaven

- a) Beschermen en verbeteren natuur en landschap;
- b) Vergroten en herstel van areaal van grijs naar groen;
- c) Bijdrage leveren aan Klimaat-robuust Dalfsen: een groene fysieke leefomgeving dat gevolgen van klimaatverandering kan opvangen;
- d) Het behouden en (waar nodig) verbeteren van een goed functionerende en betaalbare (afval)waterketen;
- e) Behoud en herstel van de biodiversiteit.

4.5.5 Thema 4: Ontmoeten, gezondheid en bewegen

Met de integraliteit die de Omgevingswet vraagt, maakt deze ambitie deel uit van de Omgevingsvisie. Gezondheid is een breed thema dat vele aspecten van de fysieke leefomgeving raakt. Voor het begrip gezondheid gaan wij uit van Positieve Gezondheid zoals dat is ontwikkeld door Machteld Huber. Hierin ligt de focus niet op ziekte maar op zes dimensies die het leven van mensen waardevol maakt. Deze dimensies zijn ook te vertalen naar wat er nodig is in de fysieke leefomgeving. Dagelijks functioneren gaat dan bijvoorbeeld over bereikbaarheid en mobiliteit, sociaal maatschappelijk participeren gaat over ontmoetingsplekken.

Hierna noemen we een aantal trends op basis van een trendonderzoek van het RIVM 2018 op gezondheid ([https://www.vtv2018.nl/belangrijkste ontwikkelingen](https://www.vtv2018.nl/belangrijkste_ontwikkelingen)). We leggen hierbij de link naar de fysieke leefomgeving en hebben die vertaald in opgaven voor Dalfsen (zie eind van deze paragraaf).

Algemeen verschuift de zorg steeds meer naar bij de mensen thuis. Er is steeds meer vraag naar maatwerk in woonvormen. Het steeds verder afstemmen van woonvormen op de wensen van bewoners heeft positieve effecten (meer welbevinden, beweegvriendelijke omgeving, zorgvoorzieningen op maat) maar kan ook segregatie in de hand werken. Hierdoor kunnen wijken/straten te maken krijgen met een opeenstapeling van gezondheidsrisico's.

De inrichting van de leefomgeving speelt een belangrijke rol bij het opvangen van de gevolgen van klimaatverandering. Het goed inzetten van groen en water in de leefomgeving is hierbij erg belangrijk. Groen en water nodigen ook uit tot (langer) bewegen. Gezondheidseffecten van klimaatverandering hebben onder andere te maken met hittestress en de verspreiding van ziekteverwekkers en allergenen.

De inzet van nieuwe technologieën in de leefomgeving biedt kansen voor de autonomie en zelfredzaamheid van burgers. Voorbeelden zijn het zelf meten van luchtkwaliteit of geluid in je omgeving, het inzetten van eHealth en domotica waardoor de toegankelijkheid van de zorg verbetert, mensen thuis behandeld kunnen worden en langer thuis kunnen blijven wonen, en het inzetten van zelfrijdende voertuigen.

Een aantal trends heeft relaties met de economie en de arbeidsmarkt. De 24-uurseconomie biedt nieuwe kansen maar veroorzaakt extra druk en stress. Flexibilisering en robotisering leidt tot nieuwe bedrijven en banen maar ook tot baanonzekerheid. De digitalisering vraagt andere vaardigheden en competenties waaraan niet iedere werknemer kan voldoen. De samenstelling van de beroepsbevolking verandert (meer vrouwen en langer doorwerken) en geeft meer kansen maar geeft meer druk op huishoudens en kans op gezondheidsklachten.

Kinderen bewegen te weinig of te eenzijdig. Naast andere verleidingen binnenshuis, is ook de omgeving minder uitnodigend geworden voor avontuurlijk bewegen. Het langer zelfstandig wonen van ouderen en mensen met een beperking of ziekte stelt eisen aan de toegankelijkheid en gebruik van de openbare ruimte (zoals begaanbaarheid bij gebruik rollators of andere hulpmiddelen, rustpunten en

goede bereikbaarheid voorzieningen, ook zonder auto). Verder vraagt dit om ontmoetingsplekken (eenzaamheid voorkomen) en verkeers- en sociale veiligheid.

De leefbaarheid van de fysieke en sociale leefomgeving en het zelfstandig kunnen functioneren van inwoners hierin is de basis voor het goed wonen, werken en leven in Dalfsen. De gemeente ziet het belang van verbinding en onderlinge verbondenheid en wil er zijn voor alle inwoners. De gemeente faciliteert en ondersteunt daarom waar nodig de samenleving of individuen. Zeker wanneer het gaat om kwetsbare inwoners en groepen.

De opgave voor het beheer, de ontwikkeling van en initiatieven in de fysieke leefomgeving is om deze altijd mede te bekijken vanuit de aspecten van gezondheid. Specifieke aandacht hebben ontmoeting en bewegen. Ontmoeting omdat dit een belangrijke voorwaarde is voor het voorkomen van eenzaamheid. Bewegen omdat dit voor meerdere aspecten van gezondheid van invloed is.

Opgaven

Deze ambitie gaan we realiseren door middel van deze opgaven:

- a) Creëren, behouden en verbeteren van een gezonde leefomgeving.
- b) De leefomgeving stimuleert ontmoeting en bewegen.

4.6 Beleidsdoorwerking en nader onderzoek

Na het participatieproces wordt een tweede ambtelijke werksessie belegd om de ambities en geverifieerde opgaven nogmaals naast het bestaande beleid te leggen: waar is nieuw beleid nodig of aanpassingen van bestaand beleid? Hoe werken deze veranderingen door in de dienstverlening en organisatie? Er zal ook een scherpe scheiding worden gemaakt in onderwerpen die meer uitgewerkt gaan worden in het Omgevingsplan.

In principe wordt voor de Omgevingsvisie geen zelfstandig onderzoek gedaan. Afhankelijk van de inhoud van de Omgevingsvisie en de daarin opgenomen opgaven en ontwikkelingen kan er wel een planMER nodig zijn. Op voorhand is echter nog niet aan te geven in hoeverre sprake zal zijn van kaderstelling; dat hangt namelijk sterk af van de reikwijdte en het detailniveau van de gemaakte keuzes.

Hoofdstuk 5 Vervolg proces Omgevingsvisie

5.1 Inleiding

Bij het ontwikkelen van de Omgevingsvisie betrekken we actief inwoners, stakeholders en andere belanghebbenden. Tijdens het participatietraject voor het opstellen van de Toekomstvisie van de gemeente Dalfsen is met inwoners en andere belanghebbenden over diverse thema's gesproken. Die inbreng heeft geresulteerd in de Toekomstvisie Dalfsen 2030. Dit traject krijgt in het participatietraject voor de Omgevingsvisie een vervolg en koppelt de nationale en regionale ambities en ontwikkelingen (zie paragraaf 4.4 en 4.5) aan wat deze betekenen voor de fysieke en sociale leefomgeving in de gemeente. In dit hoofdstuk lichten we toe hoe het vervolg proces voor de totstandkoming van de Omgevingsvisie er op hoofdlijnen uit ziet en lichten we de participatie uitgebreid toe. We sluiten af met de planning voor het participatie- en besluitvormingsproces.

5.2 Relatie met Toekomstvisie Dalfsen 2030

Het participatietraject van de Omgevingsvisie sluit aan op het participatietraject van de Toekomstvisie Dalfsen 2030. In het najaar van 2019 is aan inwoners gevraagd wat zij belangrijk vinden voor de toekomst van hun gemeente in 2030 voor zich zien. De uitkomst van dit traject bevat, op basis van onder meer de opgehaalde trends en verwachtingen, een koers met een missie, visie en waarden gekoppeld aan de thema's Samenwonen, Samenwerken en Samenleven. Bij het invullen van de waardenkaart en kernvisiekaart (zie paragraaf 2.2) voor de Omgevingsvisie gebruiken we onder meer deze eerder opgehaalde informatie.

De vragen in het participatietraject voor de Omgevingsvisie vormen een verdieping op dit eerdere participatietraject. We gaan als het ware een laag 'dieper' de inwoners betrekken en voeren het gesprek over de fysieke en sociale leefomgeving van hun kern. In de communicatie verbinden we de beide participatietrajecten met elkaar zodat voor inwoners en belanghouders duidelijk is, waarom deze (vervolg) gesprekken plaatsvinden en hoe zij aansluiten op de eerder opgehaalde informatie. De waardenkaart en kernvisiekaart bieden de inwoners daarbij herkenning en een uitgangspunt voor gesprek.

5.3 Verdieping van opgaven en vormen Omgevingsvisie

In het participatietraject maken we onderscheid op welk abstractieniveau we spreken met inwoners en partijen. Niet alle trends en opgaven hebben overal en voor iedereen in de gemeente dezelfde invloed. Op basis van de opgaven organiseren we daarom themasessies voor specifieke stakeholders en kernen/gebiedensessies voor alle inwoners. We starten met een ronde langs de kernen/gebieden. Zo kunnen we opgaven toetsen en input ophalen. Hierbij gebruiken we een gevulde waarden- en kernvisiekaart en de visies op de kernen van plaatselijk belangen. Vervolgens organiseren we themasessies in de vorm van ontbijtsessies met stakeholders. De invulling van deze themasessies kunnen we nog aanvullen en aanscherpen met de opbrengsten uit de kernen/gebiedensessies.

- Kernen/gebiedensessies. Lokale opgaven: sommige nationale en regionale opgaven raken de kernen/gebieden, andere niet. Per kern (Dalfsen, Nieuwleusen, Lemelerveld, Oudleusen, Hoonhorst) gaan we aan de hand van concrete vragen, die geformuleerd op basis van de opgaven, in gesprek met inwoners over wat er speelt en leeft rondom wonen, leven en werken. De uitkomsten maken inzichtelijk of en hoe een opgave invloed heeft op de inwoners in én de kwaliteit van een kern. Er is naast deze kernen/gebiedenronde ook ruimte voor extra sessies op verzoek van kernen/gebieden, bijvoorbeeld via een plaatselijk belang avond. De Plaatselijk Belangen en visies die zij reeds opgesteld hebben betrekken we ook bij de sessies in de kernen en gebieden.
- Themasessies. Nationale en regionale opgaven: dit gaat om gemeente-brede en gemeenteweersrijdende opgaven. Met diverse stakeholders waaronder, provincie, Waterschap, GGD, Omgevingsdienst, veiligheidsregio, ondernemers, agrariërs en landgoedeigenaren gaan we in gesprek over wat de opgaven betekenen voor de deelnemers zelf, welke opgaven bij voorkeur gezamenlijk opgepakt worden en hoe deze een plek krijgen in de Omgevingsvisie (zie ook 5.4). Naast deze themasessies wordt waar mogelijk ook aangehaakt bij andere participatiebijekomsten die in dezelfde periode gehouden worden.

5.4 Doelgroepen participatie

5.4.1 Inwoners

Samen met de inwoners werken we de opgaven concreet uit en vullen deze voor de eigen fysieke en sociale leefomgeving. We doen dat met 3 vragen in 3 ronden:

1. Algemeen: Wat speelt en leeft er in de kern/gebied? (open vraag: algemene aandachtspunten en op basis van de 'oogst' uit het Toekomstvisie Dalfsen 2030 traject in de waardenkaart).
2. Thematisch: De vragen zoals die zijn genoemd in paragraaf 4.3.
3. Acties: Welke acties (in relatie met opgaven en ambities) zijn nodig en wie doet wat?

5.4.2 Stakeholders

De stakeholders verschillen per thema, we steken wel zo breed mogelijk in op deelnemers om de integraliteit van beleid te kunnen organiseren. Stakeholders (deels ketenpartners) zijn o.a.: Plaatselijk Belangen, Provincie, Waterschap, GGD, Omgevingsdienst, veiligheidsregio, welzijnsorganisaties, scholen, Landschap Overijssel, natuurorganisaties, enkele belangenorganisaties, Bibliotheek, Kulthurhus De Spil, LTO, Woningcorporaties, landgoedeigenaren etc.,. Met name bij de themasessies in de vorm van ontbijtsessies nodigen we stakeholders uit. Daarin bevragen we stakeholders gericht op hun eigen kennis en deskundigheid. Wat zien zij als voornaamste uitdaging voor Dalfsen? Welke regionale opgaven liggen er? En op welke manier kunnen zij bijdragen aan het realiseren van de ambities en opgaven die we geformuleerd hebben? Het voorstel is om aan iedere ontbijtsessie een thema te koppelen. Zo kunnen we een themasessie organiseren rondom bijvoorbeeld: landelijk gebied, economie en wonen & zorg.

5.4.3 Jeugd

Onderzocht wordt nog op welke manier we jongeren betrekken bij de Omgevingsvisie. Waar mogelijk zoeken we hierin de samenwerking met onderwijsinstellingen. Tijdens het Toekomstvisie Dalfsen 2030-traject is gesproken met de leerlingenraden van de basisscholen en leerlingen van het Agnieten College. Dat biedt een handvat voor een vervolg, bijvoorbeeld door het aanbieden van gastcolleges. Daarnaast biedt het jongerenplatform JONG!Dalfsen een ingang voor contact met de onderwerpen die hen aanspreken en aangaan.

5.4.4 Ouderen

Ouderen kunnen vaak goed aangeven hoe hun woonomgeving is veranderd, hoe deze nu functioneert en waar de aandachtspunten liggen. We zoeken ouderen op, bijvoorbeeld in zorgcentra, en gaan over deze onderwerpen in gesprek.

5.4.5 Agrariërs

De opgaven die liggen in het buitengebied van de gemeente Dalfsen raken met name de agrariërs. De landbouw is van grote waarde voor onze gemeente en daarom moeten we samen kijken naar hoe we dat in de toekomst willen en kunnen vormgeven. Met de agrariërs is tijdens een bijeenkomst in november 2019 gesproken over wat er bij hen speelt en leeft én wat zij verwachten van de gemeente. De ontwikkelingen in het ruimtelijke gebied, bijvoorbeeld op het gebied van energieopwekking, uitbreiding en natuur zijn van invloed op hun bedrijfsvoering. Om mee te kunnen denken en te anticiperen wil deze doelgroep direct betrokken zijn, onder meer bij de ontwikkeling van de Omgevingsvisie. Afgesproken is dat wij hen actief benaderen en betrekken bij de aanpak van opgaven.

5.4.6 Ondernemers

In de gemeente Dalfsen hebben we te maken met ondernemers uit diverse sectoren. Ondernemers en bedrijven zijn van belang voor de Dalfser gemeenschap. Daarnaast zijn zij zelf ook deels afhankelijk van de gemeenschap. Niet alleen vanuit economisch perspectief maar ook betreffende de ruimte die ze krijgen voor innovatie, groei en ontwikkeling. Onder meer in een themasessies wordt hier verdiepend over gesproken.

5.4.7 Landgoedeigenaren

Gemeente Dalfsen heeft meerdere landgoedeigenaren en zij hebben veel gronden in bezit die van grote waarde zijn voor de natuur en het landschap en die gekoesterd moeten worden. Bijna alle landgoedeigenaren zijn op zoek naar nieuwe verdienmodellen voor een duurzame economische toekomst van het landgoed. Deze doelgroep betrekken we nauw bij de totstandkoming van de Omgevingsvisie, zoals via de ontbijtsessies per thema en via het Kennislab. [Veel landgoedeigenaren zijn aangesloten bij het Overijssels Particulier Grondbezit \(OPG\).](#)

5.4.8 Buurgemeenten

Zoals genoemd in paragraaf 4.3 staan we in sommige opgaven niet alleen als gemeente zoals de energietransitie, mobiliteit. Onze buurgemeenten zijn Zwolle, Ommen Staphorst en Raalte (met name de kernen Raalte en Heino). We nodigen onze buurgemeenten actief uit om met ons mee te denken over ontwikkelingen, kansen en onderwerpen die nu en in de toekomst wellicht effecten hebben op elkaars grondgebied.

5.5 Terugkoppeling participatie aan deelnemers

In het participatietraject is het naast het ophalen van informatie, toetsen van beelden die leven en het creëren van nieuwe inzichten ook van belang om die 'oogst' terug te brengen bij de deelnemers. Daarom worden tussentijdse momenten gecreëerd waarbij inwoners, stakeholders en andere belanghouders terug kunnen zien wat het resultaat is van een sessie en welke concept vorm de Omgevingsvisie of de vertaling naar een kern heeft gekregen. Voordat de Omgevingsvisie definitief wordt opgeschreven, beleggen we een algemene avond waarin we de input van het participatieproces in samenhang presenteren en verifiëren bij de deelnemers.

5.6 Uitgangspunten

In het participatietraject werken wij vanuit de volgende uitgangspunten:

- Doel van het proces is om de dorpsgemeenschappen, inwoners, ondernemers, (maatschappelijke) organisaties en andere stakeholders mee koers te laten bepalen voor de eigen leefomgeving.
- Het proces sluit aan op lopende processen en gesprekken. Wij zijn actief in het voeren van gesprekken met de inwoners. Dat vraagt niet om herhaling maar om aanvulling.
- Sessies organiseren we met een heldere uitnodiging, zodat deelnemers weten waarvoor zij worden gevraagd en wat er wordt gedaan met hun bijdrage.
- In sessies stellen we duidelijke vragen die aansluiten op de doelgroep.
- De ervaringen gedurende het participatietraject en de ontwikkeling van de Omgevingsvisie bieden input voor het versterken van de leidraad voor initiatiefnemers en omwonenden.

5.7 Rol van de raad

De raad heeft naast de besluitvormende bevoegdheid een rol in de totstandkoming van de Omgevingsvisie als volksvertegenwoordiger. In de startnotitie wordt gesproken van: actieve toehoorder gedurende het externe participatieproces. De raad is met college mede verantwoordelijk voor de sessies en themabijeenkomsten. Zeker gezien de wens van de raad om regie houden (Kleurrijke Kubus). Met de kadernota bepaalt de raad de ambities, strategische thema's en opgaven voor de gemeente Dalfsen (zie hoofdstuk 4). Op het moment dat de concept Omgevingsvisie gereed is organiseren we een technische sessie met de raad waarin raad en college mede op basis van deze inhoud nader kunnen bekijken welke bevoegdheden aan de raad zijn en welke aan het college. Dit in aanloop tot de definitieve besluitvorming over de Omgevingsvisie en andere instrumenten.

5.8 Planning

De eerdere planning ging uit van vaststelling van de Omgevingsvisie in januari of februari 2021. Om een goed proces te kunnen doorlopen aansluitend aan het traject Toekomstvisie Dalfsen 2030 wordt extra doorlooptijd genomen. Voor zaken waar tijdsdruk op zit worden juridisch sluitende oplossingen getroffen.

Mijlpaal	Periode
Vaststelling Kadernota	April 2020
Vorbereiden participatie	April-mei 2020
-website online	
-uitnodigingen	
-waardenkaart en kernvisiekaart vullen	

Ronde langs gebieden en kernen/gebieden	Juni en September 2020
Themasessies	September 2020
Grote bijeenkomst alle inwoners en stakeholders check op opgehaalde input	Oktober 2020
Ontwerp Omgevingsvisie definitief maken, eventueel nog checks stakeholders	November 2020
Mijlpaal	Periode
Concept Omgevingsvisie vaststellen door college	December 2020
Concept Omgevingsvisie vaststellen door raad	Februari 2021
Technische sessie raad en bevoegdheden college rol van de raad	Februari 2021
Verwerken resultaten bespreken concept Omgevingsvisie	Maart 2021
Tweede concept vaststellen door college	April 2021
Inspraakperiode	Mei-Juni 2021
Verwerken input inspraakperiode en opstellen definitieve versie	Maart 2021
Vaststellen Omgevingsvisie raad	Juni 2021

Bijlage 1 Kadernota Omgevingsvisie:

	Kader/uitgangspunt	Bron ²
1	Initiatieven op gebiedsniveau integraal benaderen	Uit Streefbeeldnotitie Omgevingswet (oktober 2017): <ul style="list-style-type: none"> - We gaan uit van uitnodigingsplanologie en richten ons meer op gebiedswaarden - We benutten de lokale bestuurlijke afwegingsruimte daar waar maatwerk gewenst en gepast is en de raad geeft daarvoor duidelijke kaders aan en durft door middel van maatwerkregels differentiatie aan te brengen in wat per gebied kan en mag.
2	Ambitie: aantrekkelijke woongemeente met vitale kernen	Diverse bronnen: o.a. huidige Structuurvisie Kernen, Toekomstvisie Dalfsen 2030, Centrumvisie Dalfsen Dorp aan de Vecht (november 2017), Woonvisie gemeente Dalfsen 2019 – 2024 (24-11-2019), Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan 2016 – 2026, Integrale Fietsvisie (2020), Groenstructuurplan
3	Ambitie: kansrijk buitengebied	Diverse bronnen: o.a. huidige Structuurvisie Buitengebied (onder andere VAB), Toekomstvisie Dalfsen 2030, Beleidsplan Recreatie en Toerisme 2011-2020, Landschapsontwikkelingsplan (2010)
4	Thema: veerkrachtige economie	Diverse bronnen: o.a. huidige Structuurvisie Kernen, Toekomstvisie Dalfsen 2030, Detailhandelsstructuurvisie 2017, Nota Economisch Beleid 2013 – 2020, Beleidsplan Recreatie en Toerisme 2011-2020.
5	Thema: energie	In de raadsagenda 2018 – 2022 (“Kleurrijke Kubus”) staat benoemd dat klimaatbeleid en duurzaamheid misschien wel de belangrijkste onderwerpen zijn voor de komende jaren. Zie ook Beleidsplan Duurzaamheid 2017 – 2025 (april 2017) en Startnotitie Warmtetransitie (februari 2020),

² We zijn niet uitputtend in de beleidsnota’s die we benoemen

		RES.
6	Thema: groen en water	Zie ook 3 en 5. Zie ook Kadernota Klimaatadaptatie (Klimaatrobuust Dalfsen, vastgesteld 27-1-2020) en Groenstructuurplan.
7	Thema: ontmoeten, gezondheid en bewegen	Een van de maatschappelijke doelen van de Omgevingswet is: " Bereiken en in stand houden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en goede omgevingskwaliteit." De Omgevingswet vraagt aandacht voor integraliteit, ook tussen het fysieke en sociale domein. O.a. in de openbare ruimte komen fysiek en sociaal bij elkaar. Tevens: Beleidsplannen: 'Transformatie sociaal domein in uitvoering', 'Een leven lang bewegen en sporten', 'Preventief gezondheidsbeleid', Meerjarenbeleidsplan bibliotheek Dalfsen-Nieuwleusen, Visie op de GGD 2018-2023, Cultuurbeleid 2017-2020.
8	Omgevingsvisie is voor initiatiefnemers en de eigen organisatie	De nieuwe Omgevingswet betekent een cultuuromslag bij burgers en bedrijven in hun rol als initiatiefnemer. De overheid geeft de samenleving meer vertrouwen, maar daarmee komt de initiatiefnemer ook aan zet. De initiatiefnemer is de kartrekker bij zijn of haar eigen initiatief. De initiatiefnemer staat centraal. Vroegtijdige samenwerking en participatie van omwonenden en andere belanghebbenden bij initiatieven is noodzakelijk. Dit verbetert het draagvlak en de betrokkenheid. De initiatiefnemer is aan zet om deze participatie te regelen. Als overheid hebben we een rol om initiatiefnemers hier bewust van te maken en in mee te nemen. Dit principe gaat ook op voor het instrument Omgevingsvisie en komt aan de orde in de Startnotitie Omgevingsvisie (2019) en Streefbeeldnotitie Omgevingswet
9	Omgevingsvisie is uitnodigend en inspirerend	Zie punt 1 (uitnodigingsplanologie) en 8.
10	Omgevingsvisie geeft richting aan opgaven en initiatieven	Omgevingswet
11	Omgevingsvisie is zelfbindend: wat we beloven moeten we ook kunnen waarmaken	Omgevingswet bepaalt dat de Omgevingsvisie zelfbindend is
12	Vorm Omgevingsvisie: uitnodigende website, beeldend en beschrijvend	De Omgevingswet vereist dat de Omgevingsvisie digitaal raadpleegbaar is.
13	Tijdens participatie verifiëren en verdiepen we de ambities en opgaven, gebiedsgericht en op thema	Zie 1. Ook sluiten we hier aan op de wijze waarop de participatie voor Toekomstvisie Dalfsen 2030 is ingericht: gebiedsgericht en themagericht en tevens op de opbrengst van

		de Toekomstvisie.
14	We sluiten aan op de Toekomstvisie Dalfsen 2030	Startnotitie Omgevingsvisie en Streefbeeldnotitie Omgevingswet
15	We geven met de Omgevingsvisie en de werkwijze ruimte voor alle inwoners om mee te doen	Streefbeeldnotitie Omgevingswet: Dalfsen vindt het belangrijk dat iedereen in staat wordt gesteld om een bijdrage te leveren. Procesmatig kiezen we echter wel voor een sobere vorm van participatie, om kosten en ambtelijke werkdruk te beperken.
16	We faciliteren in principe initiatieven die bijdragen aan gewenste omgevingskwaliteit, opgaven en ambities en leveren waar mogelijk en wenselijk maatwerk	Zie 1 (maatwerk)
17	Keuzes over de mate van sturing door en de rol van de raad worden nader bepaald, o.a. ten aanzien van het adviesrecht	In het raadsdocument Kleurrijke Kubus gaat de raad uit van een rol binnen de Omgevingswet, passend bij de aard en schaal van Dalfsen. Daarnaast geeft de raad aan nadrukkelijk de regie te willen houden.
18	De raad wordt nauw betrokken in het proces tot de Omgevingsvisie en heeft de rol van actieve toehoorder	Startnotitie Omgevingsvisie: “ De raad is geen actieve deelnemer aan het participatieproces voor de Omgevingsvisie, omdat zij aan het eind van proces een besluitvormende rol heeft. Raadsleden kunnen desgewenst wel een faciliterende rol op zich nemen door op te treden als gastheer of gastdame. Ze hebben daarmee een toehoordersrol. De inbreng van de gemeenteraad wordt uitsluitend gegeven bij kaderstelling en besluitvorming.”

Startnotitie Omgevingsvisie: <https://ris.dalfsen.nl/Vergaderingen/Raadscommissie/2019/04-februari/19:30/Startnotitie-Omgevingsvisie>

Streefbeelden Omgevingswet: <https://ris.dalfsen.nl/Vergaderingen/Gemeenteraad/2017/30-oktober/19:30/Streefbeelden-Omgevingswet>